

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PETRA CVITKO

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
**KONKURENČNOST IN GOSPODARSKA
RAST DUBAJA**

IZJAVA

Študentka Petra Cvitko izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Tjaše Redek, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. PREDSTAVITEV DUBAJA	2
2. KRATEK PREGLED PRETEKLEGA GOSPODARSKEGA RAZVOJA V DUBAJU ..	3
2.1. Gospodarski razvoj v preteklosti ZAE	4
2.2. Gospodarski položaj Dubaja v preteklosti	7
3. DEJAVNIKI GOSPODARSKEGA VZPONA.....	11
3.1. Oris gospodarskega vzpona.....	12
3.1.1. Bruto domači proizvod.....	12
3.1.2. Investicije	14
3.1.3. Ravnanje s človeškimi viri	16
3.1.4. Mednarodna menjava	17
3.1.5. Inflacija.....	19
3.2. Konkurenčnost ZAE.....	19
3.3. Analiza faktorjev vzpona: Swot analiza prednosti, slabosti, priložnosti in potencialnih groženj Dubaja.....	23
3.3.1. Prednosti.....	23
3.3.2. Slabosti	24
3.3.3. Priložnosti.....	25
3.3.4. Grožnje	25
4. SMERNICE PRIHODNJEGA RAZVOJA	26
4.1. Letalstvo	27
4.2. Turizem	28
SKLEP.....	30
LITERATURA IN VIRI	31

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Neposredne tuje investicije po gospodarskih sektorjih Dubaja, v letih 2005 in 2006 (v milijonih AED)</i>	15
<i>Tabela 2: Indeks cen življenjskih potrebščin (CPI)</i>	19
<i>Tabela 3: Rangiranje ZAE na različnih lestvicah konkurenčnosti (2005–2009)</i>	20
<i>Tabela 4: Indeks dinamične konkurenčnosti (GCI)</i>	21

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Struktura ozemlja ZAE, po posameznih emiratih</i>	5
<i>Slika 2: Povprečna produkcija nafte od leta 1962 do 2004, v milijonih sodčkov</i>	6
<i>Slika 3: Gibanje nominalnega BDP v letih 2004–2010 (v milijardah ameriških dolarjev)</i>	7
<i>Slika 4: BDP Dubaja (v milijardah ameriških dolarjev), razdeljen po sektorjih (primerjava med letoma 2000 in 2005)</i>	8
<i>Slika 5: Prikaz deležev BDP posameznih emiratov, kot % celotnega BDP-ja ZAE, za leto 2005</i>	11
<i>Slika 6: BDP v Dubaju, v letih od 2002 do 2008 (v milijonih AED)</i>	13
<i>Slika 7: BDP per capita v Dubaju, v letih 2002–2008 (v ameriških dolarjih)</i>	13
<i>Slika 8: Tuje, domače in celotne investicije v Dubaju, v obdobju od 2000 do 2004</i>	14
<i>Slika 9: Delež zaposlenih v Dubaju, po ekonomskih aktivnostih in spolu za leto 2005</i>	16
<i>Slika 10: Prikaz strukture izvoza Dubaja, za leto 2007</i>	18
<i>Slika 11: Prikaz uvoza, izvoza in ponovnega izvoza Dubaja, v letih od 2000 do 2007</i>	18
<i>Slika 12: GCI za ZAE, za obdobje 2005-2009</i>	21
<i>Slika 13: Prikaz števila potnikov (v milijonih), ki so potovali z Emirates Airline (1986-2009)</i>	28
<i>Slika 14: Prikaz števila turistov, ki so obiskali Dubaj v obdobju od 1892 do 2007</i>	29

UVOD

Dubaj je ustavna monarhija in je eden izmed sedmih emiratov, ki tvorijo federacijo Združenih arabskih emiratov (v nadaljevanju ZAE). Emir Dubaja in predsednik vlade ZAE ter podpredsednik ZAE je šejk Mohammed bin Rashid Al Maktoum, ki vlada od leta 1949. Njegov drugi najstarejši sin, šejk Hamdan bin Mohammed bin Rashid al Maktoum (13. novembra 1982), pa je kronski princ (dedni naslednik) Dubaja (Dubai Interact).

Dubaj nima tako bogate zgodovine kot druga mesta Bližnjega vzhoda. Zgodovina Dubaja se pravzaprav začne pred 40. leti, z odkritjem nafte, leta 1966. V 16. stoletju so evropske države v tem prostoru zaradi pomembne lege od prometni poti v Indijo ustanovile trgovinske postojanke. Konec 18. stoletja je nato nadzor nad Dubajem prevzela Velika Britanija, hkrati pa jim je zagotavljala varnost pred zunanjimi sovražniki in piratstvom. Po odhodu Velike Britanije leta 1971 se je šest emiratov združilo in ustanovilo federacijo ZAE. Leto kasneje se jim je pridružil še emirat Ras al Khaimah.

Odkritje nafte je pripomoglo k ekspanziji gospodarstva, vendar so se kljub temu še vedno soočali z velikim deficitom v plačilni bilanci. Potrebne so bile obsežne strukturne spremembe v gospodarstvu Dubaja, ki so prinesle pozitivne učinke na bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP), povečanje neposrednih tujih investicij (v nadaljevanju TNI), razvoj infrastrukture ter preusmeritev gospodarstva tudi v druge panoge, še posebno v turizem, finance in transport.

Namen diplomskega dela je preučiti gospodarski razvoj Dubaja od odkritja nafte pa do danes ter konkurenčnost te države. Največji poudarek diplomskega dela se nanaša na obdobje od leta 2000 do 2006, saj so se v tem času v tej državi dogajale odločilne strukturne spremembe. Razvoj Dubaja sem prikazala skozi BDP, strukturo izobrazbe, neposredne investicije, inflacijo in makroekonomske kazalce stopnje rasti po posameznih panogah. Z indeksi konkurenčnosti sem želela prikazati vpletenost Dubaja v globalno gospodarstvo.

Naloga je sestavljena iz štirih sklopov. V prvem delu sem predstavila Dubaj ter njegove geografske in kulturne značilnosti. V drugem sklopu sem pogledala v zgodovino Dubaja. Podrobneje sem opisala potek zgodovinski dogodkov, ki so pomembneje vplivali na gospodarski razvoj Dubaja. Pogledala sem tudi v preteklost ZAE in gospodarstvo Dubaja primerjala z ZAE. V tretjem delu sem se usmerila k analizi faktorjev gospodarskega vzpona Dubaja in konkurenčnem položaju ZAE v svetu. Naredila sem analizo faktorjev konkurenčnosti po Porterju. V zadnjem sklopu diplomskega dela pa sem pogledala še smernice prihodnjega razvoja.

Pri iskanju podatkov sem ponekod naletela na težave, saj le-ti pogosto niso navedeni posebej za Dubaj, ampak le za državo ZAE. Z uporabo razpoložljivih podatkov sem kljub vsemu poskušala podati čim bolj realno stanje Dubaja.

1. PREDSTAVITEV DUBAJA

Dubaj je bil v pisnih virih prvič omenjen leta 1821, medtem ko je bil uradno potrjen leta 1971. Je majhna, z nafto bogata država in članica ZAE (Združeni arabski emirati, angl. United Arab Emirates). ZAE je z nafto bogata obmorska, puščavska država na jugovzhodu Arabskega polotoka, ki na severu meji na Perzijski zaliv, na severovzhodu na Omanski zaliv in Oman, na katerega meji tudi na vzhodu, na jugu ter zahodu pa na Savdsko Arabijo. Na severozahodu je po morju le kakšnih 20 km oddaljen od obale Katarja. Državo sestavlja sedem emirатов: Abu Dhabi, Ajman, Dubaj, Fujairah, Ras al-Khaimah, Sharjah in Umm al-Qaiwain (DeNicola, 2005, str. 3).

ZAE ima puščavsko podnebje. Dežela je izjemno sušna, na leto pade manj kot 50 mm dežja na kvadratni meter, le v hribovitih območjih na vzhodu do 150 mm. Padavine so v obliki neviht, ki pa so lahko večkrat nevarne, saj zaradi prahu in peska iz puščave zmanjšujejo vidljivost. Najbolj vroča meseca sta julij in avgust, ko povprečna maksimalna temperatura doseže do 48 °C. Najhladnejša meseca sta januar in februar, povprečna temperatura takrat niha med 10 in 14 °C (Svetovna geografija, 2005, str. 261).

ZAE meji na Omanski zaliv, v katerem je voda globlja in bogata s hranilnimi snovmi, zato zagotavlja uspešen ribolov. Prevladujejo nizko ležeče puščave in slane ravnice na povprečni nadmorski višini manj kot 150 metrov. Zaledje Emiratov je tako rekoč skoraj nenaseljeno, saj je le malo oaz. Kmetijstvo je mogoče le ob namakanju. Leta 2005 je bilo v kmetijskem, ribiškem in rudarskem sektorju zaposlenih le 6,7 odstotka prebivalstva. Medtem ko je največji del zaposlenih v storitvenih dejavnostih, kar 57,3 odstotka, pa 36 odstotkov delovno aktivnih zaposlujeta gradbeništvo in industrija. Njihove glavne izvozne kmetijske surovine so dateljni, ribe, živina in biseri (Svetovna geografija, 2005, str. 261).

Gospodarsko najpomembnejši dejavnosti sta črpanje in predelava nafte. ZAE ima približno devet odstotkov znanih svetovnih zalog nafte. Južno od mesta Dubaj so ustanovili največje umetno pristanišče (angl. Port Rashid) na svetu, ki je postalo glavni prometni terminal. Tudi kar zadeva industrijo, proizvajajo najsodobnejšo elektroniko, ki je ena izmed najbolj prodajanih stvari na njihovih bazarjih (Svetovna geografija, 2005, str. 261).

Uradni jezik je arabščina, kljub temu pa skoraj vsi prebivalci govorijo tudi angleško. Jezik ne predstavlja težav ne za turiste in ne za tiste, ki v tej bogati državi iščejo poslovne priložnosti. Večina prebivalstva v ZAE je muslimanov, kar 95 odstotkov, medtem ko je kristjanov le dobre 4 odstotke. Islam v veliki meri vpliva na poslovanje in način življenja. Vplivi Islama v poslovnem svetu se kažejo v tem, da poslovni svet temelji na posvetovanju in sodelovanju.

Pred vsakim investiranjem poteka dolgo posvetovanje z vlagateljem (navadno kar sam šejk) s svojimi zaposlenimi strokovnjaki, glavno besedo na koncu pa ima on sam. Islam je sestavljen iz petih stebrov, dolžnosti, katere muslimani izpolnjujejo: pričanje (arab. aš-šahada), molitev (arab. as-salaa), post (arab. as-sawn) in romanje (arab. al-dadž) (Bratož, 2003, str. 13).

Imajo svoj poslovni bonton, ki ga strogo upoštevajo. »Vsako poslovno srečanje se začne s pozdravom in rokovanjem. Pri rokovanju je pomemben direkten pogled v oči. Kot povsod v arabskem svetu, se tudi tam moški med pozdravom poljubljaajo na lica. Tega ne delajo s poslovnimi partnerji in niti z ženskami, ampak le med seboj. Z ženskami se ne rokujejo, še posebej ne s tujci, razen če je ženska tista, ki prva ponudi roko. V arabskem svetu velja leva roka za nečisto, kazanje podplatov med sedenjem pa velja za nečedno« (Združenje manager, www.zdruzenje-manager.si/si/publikacije-dokumenti/vodnik/zae/). Poslovna srečanja in sestanki, kjer se dogovarjajo izključno o poslih, potekajo v podjetjih, v temu namenjenih sejnih sobah. Arabski sveti dan je petek, zato poslovnih srečanj ob petkih ni. Poslovna srečanja potekajo ob ponedeljkih v večernih urah, nekje ob 19. ali 20. uri. Posebno vlogo v arabskem svetu ima čas, saj lahko nenapovedani družinski obiski prekinejo poslovne sestanke in celo pogajanja. Hitrost poslovanja je občutno počasnejša kot v Evropi (Združenje manager).

Kljub velikim spremembam in sodobni tehnologiji so prebivalci ohranili smisel za tradicijo. Še vedno tako kot v preteklosti prirejajo tekme s kamelami v puščavi. Primerno trendu so se seveda spremenile cene tekmovalnih živali. Lastniki zmagovalnih živali pa dobijo ustrezne dobitke, kot so športni avtomobili ali puščavska vozila s pogonom na vsa štiri kolesa. Lov z dresiranimi sokoli je šport za bogate moške. Divjad se odpravijo loviti v puščavo na način svojih prednikov, le da to počnejo v vozilih s pogonom na štiri kolesa. Nekoč so lovili s sokoli zato, da so lahko prehranili družino, danes pa je to samo še priljubljeni konjiček (Severna Afrika in Arabski polotok, 1997, str. 151).

2. KRATEK PREGLED PRETEKLEGA GOSPODARSKEGA RAZVOJA V DUBAJU

Za razumevanje razvoja Dubaja je treba pogledati v zgodovino. Gospodarski razvoj Dubaja se je začel pred letom 1971, preden je Dubaj pristopil k federaciji. Državne oblasti so se odločile, da se bodo najprej osredotočili na razvijanje osnove za gospodarsko rast, torej na raznolikost investiranja v makro-infrastrukturalne projekte. Na začetku še niso imeli naftnih prihodkov, zato si je takratni vladajoči šejk Shaykh Rashid Al Maktoum (t. i. »oče Dubaja«) leta 1960 izposodil velike vsote denarja od Kuvajta in začel s poglobljanjem morskega dna v Zalivu (angl. Dubai creek). Zaliv, ki je bil razdeljen na dva dela, je imel dve glavni mesti: Dubai in Deira. V začetku 20. stoletja je služil za pristajanje manjših ladjic (arab. dhaue.), ki so raztovarjale iz velikih ladij, ki zaradi plitvine niso mogle priti do obale. S pogloblitvijo so tu lahko pristale tudi večje ladje. Zaliv je bil pomemben tudi zaradi plitve in tople vode, kar je

domačinom omogočalo uspešen ribolov (Country Profile, 2007). Leta 1960 so hkrati pričeli z izvajanjem gospodarskega programa, ki je bil namenjen ustanovitvi mednarodne trgovine. Rezultat poglobljanja dna Zaliva in gospodarskega programa je bilo drastično izboljšanje trgovanja. Zgradili so mednarodno pristanišče (angl. Port Rashid), ki je postalo pomembno trgovsko središče, specializirano za pretovarjanje s čezoceanskih ladij na številne tradicionalne ladjice.

Z odkritjem naftnih nahajališč je v državo začel pritekati denar, ki so ga leta 1969 pričeli vlagati v težko industrijo, kot sta denimo proizvodnja aluminija in razsoljevanje površin. Rashidova strategija je temeljila predvsem na raznolikosti ponudbe. Leta 1980 so dosegli velik napredek v turizmu, kapacitete hotelov pa so se močno povečale. Sledil je razvoj prestižne letalske družbe (angl. Emirates Airlines), katere namen je bil še dodatno privabljanje obiskovalcev iz vsega sveta. Ustanovili so tudi prosto cono (angl. jebel ali free cone). Znotraj proste cone lahko podjetja delujejo v liberalnem okolju, kjer lahko ustanovijo in imajo lastna podjetja. Letališče ter bližina industrijske cone pa sta omogočila nadaljnjo modernizacijo in diverzifikacijo (DeNicola, 2005, str. 30).

Leta 1990 je šejk Shaykh Rashid umrl, agresivno strategijo razvoja Dubaja pa je nadaljeval njegov sin Shaykh Mohammed. Sin Mohammed, poslovni in politični genij, je poskrbel, da je dežela privabljala več milijard dolarjev vrednih tujih investicij, s katerimi gradi čudesa nove dobe. Turizem je promoviral z različnimi športnimi igrami, kot je na primer golf turnir (angl. Dubai Summer Classic), z različnimi festivali, kot je na primer festival nakupovanja (angl. Dubai Shopping Festival) ipd. Začel je graditi tudi hotel v obliki jadra (angl. Burj Al Arab), ki je zelo hitro postal najbolj prepoznaven in široko razširjen simbol Dubaja. Shaykh Mohammed je prav tako odobril oblikovanje novih turističnih znamenitosti, kot so Dubailand, Palm Islands itd. (DeNicola, 2005, str. 30).

V nadaljevanju bom podrobneje pojasnila gospodarski razvoj Dubaja. Za začetek bom opisala razvoj ZAE in vlogo Dubaja pri tem. Nadaljevala bom s kratko analizo strukture gospodarstva in z opisom pomembnih podatkov za posamezne emirate, ter s tem opisala položaj Dubaja v ZAE. Nato bom podrobneje predstavila še razvoj Dubaja in bistvene spremembe, ki so se dogajale v preteklosti.

2.1. Gospodarski razvoj v preteklosti ZAE

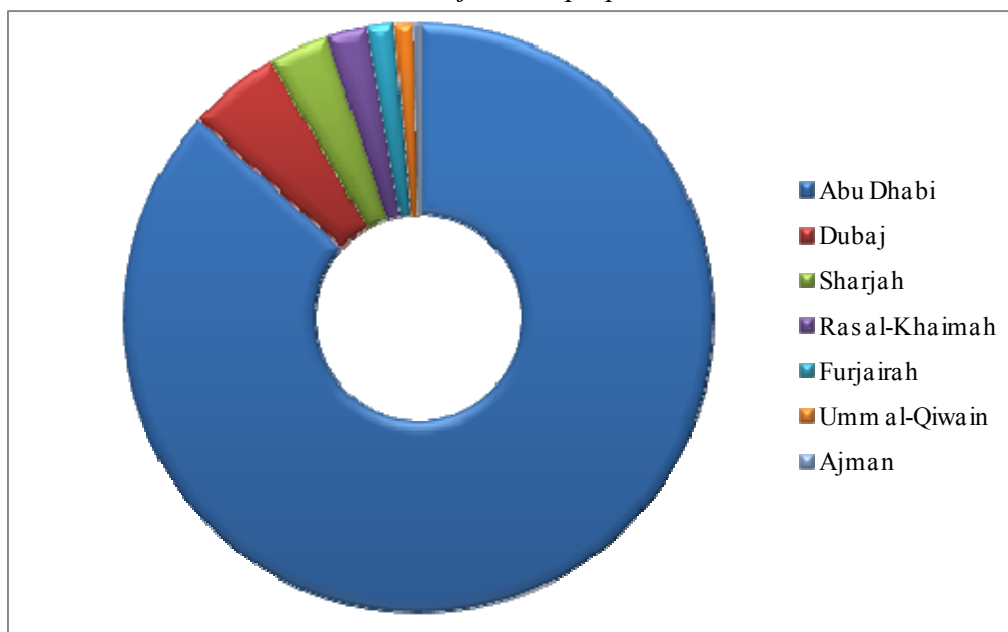
ZAE, seveda tudi Dubaj, je pred dvesto leti živel od dajatev in tributov. Tribut je dajatev, ki jo morajo plačevati pripadniki okupirane ali premagane zemlje (Slovenski pravopis, 2007). Zaradi pomembne lege ob prometni poti v Indijo so evropske države že v 16. stoletju ustanovile trgovske postojanke. Dajatve, od katerih je živel ZAE, so zaračunali trgovskim ladjam, ki so tovorile tovor preko njihovih pristanišč. S časom so njihova pristanišča postala ena najbolj nevarnih na svetu, saj so razbojniki ropali ladje, posledično pa je izostalo tudi

plačilo dajatev. Sedem Emiratov je moralo spremeniti način življenja in začeti živeti od trgovine ter lovljenja biserov (DeNicola, 2005, str. 33).

Federacija sedmih šejkatov je bila v 19. stoletju znana kot Pogodbene države (angl. trucional states). V 18. stoletju in v začetku 19. stoletja sta bila najmočnejša emirata Ras al Khaimah in Sharjah, ki sta se z drugimi šejki bojevala za prevlado. Velika Britanija je bila na strani njunih nasprotnikov. Po napadu na Ras al Khaimah leta 1820 so Britanci prisilili Emirate, da so podpisali sporazum, ki je prepovedoval vojskovanje na morju in piratstvo. Ob koncu 19. stoletja sta postala najmočnejša Abu Dhabi in Dubaj. Leta 1892 je britanska kolonija dobila v zameno za zaščito pred zunanjimi sovražniki odločilen vpliv na zunanjo politiko emiratov in jih spremenila v protektorate. Britanska kolonialna oblast se skoraj ni dotikala notranjih političnih in družbenih razmer. Zato so med sedmimi šejkati vladali tekmovalnost, plemiška nasprotja in spori zaradi mej (DeNicola, 2005, str. 34).

Po odhodu britanske kolonialne velesile se je sedem emiratov: Abu Dhabi, Ajman, Dubaj, Fujairah, Ras al-Khaimah, Sharjah in Umm al-Qaiwain, 2. decembra leta 1971 povezalo v ohlapno zvezo oziroma federacijo. Kasneje so jih velika nahajališča nafte tesno zbližala. Šejkati so se povezali v skupno zunanjo, gospodarsko in obrambno politiko, pri tem pa ohranili notranjepolitično suverenost. Največji ustanovni del je emirat Abu Dhabi (kjer je istoimensko glavno mesto), ki zavzema približno sedem osmin vsega državnega ozemlja in predstavlja glavno mesto ZAE (Slika 1). Odločujoče telo v federaciji je »Najvišji svet vladarjev«, katerega člani so emirji vseh sedmih šejkatov in v katerem imata Abu Dhabi ter Dubaj pravico veta (Severna Afrika in Arabski polotok, 1997, str. 150).

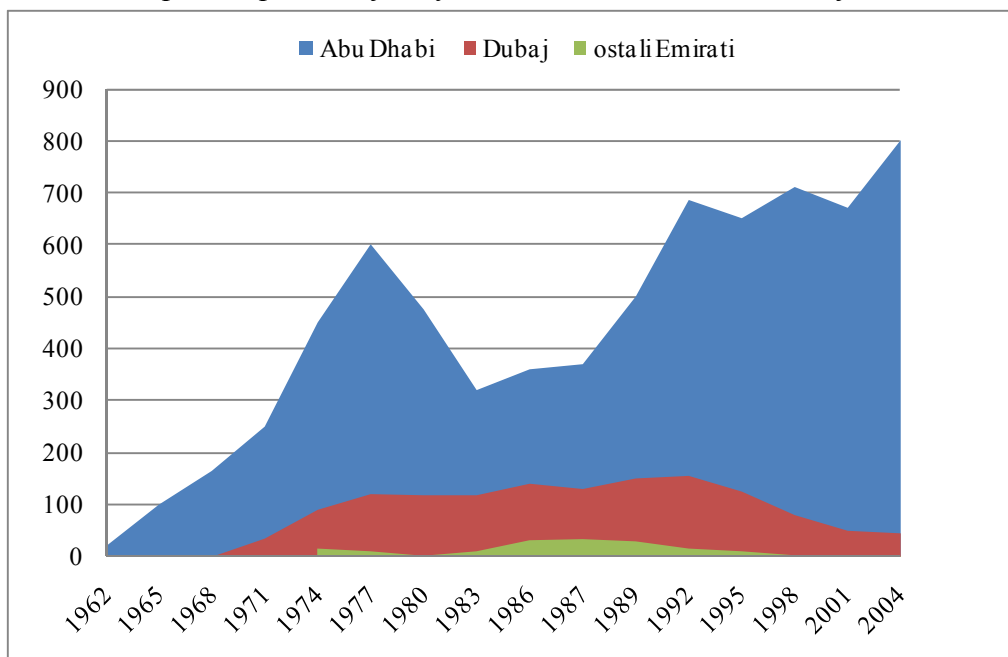
Slika 1: Struktura ozemlja ZAE, po posameznih emiratih

Vir: Statistical Yearbook of Abu Dhabi, 2009.

Gospodarstvo ZAE se je začelo razvijati z odkritjem naftnih derivatov. Od odkritja tega neobnovljivega vira se je proizvodnja in produkcija nafte iz leta v leto povečevala, zaradi česar so se povečevali prihodki v državni blagajni (Slika 2).

Slika 2: Povprečna produkcija nafte od leta 1962 do 2004, v milijonih sodčkov

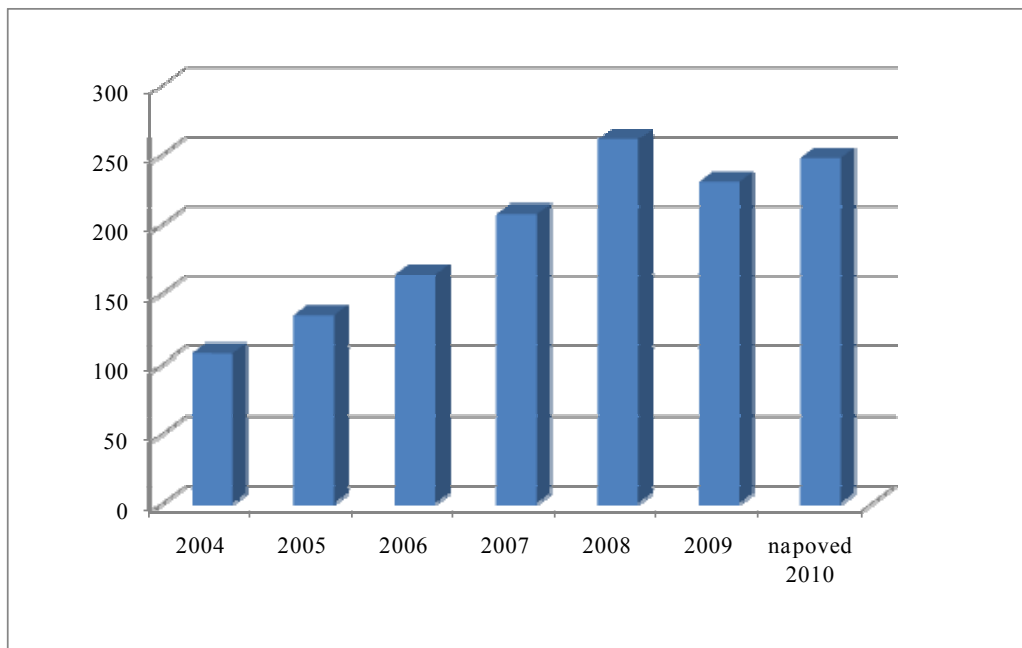
Vir: IMF, Country Report U.A.E., 2005.

ZAE je v letu 2008 dnevno proizvedel 3 milijone sodčkov nafte, od tega je 2,52 milijona sodčkov izvozil, predvsem v ostale države azijskega sveta, kar 40 odstotkov na Japonsko (EIA, 2009). ZAE je šesti največji na svetu glede zaloge nafte in peti največji po zalogah zemeljskega plina. Do leta 2015 ima namen dnevno proizvesti 5 milijonov sodčkov nafte. Dubaj dnevno proizvede do 140 tisoč sodčkov nafte, kar predstavlja 6 odstotkov dnevne proizvodnje v ZAE (United Arab Emirates Yearbook, 2007).

Nafto so najprej odkrili v Abu Dhabiju, leta 1958, nato v Dubaju, leta 1966, sledili sta odkritji v Sharjahu (1972) in Ras al Khaimahu (1980). Vse večji dotok denarja od prodaje nafte je omogočil hiter gospodarski razvoj teh štirih emiratov, drugi emirati pa so ostali odvisni od skromnega kmetijstva, ribištva in industrije.

Abu Dhabi je vstopil v naftni kartel OPEC leta 1966, medtem ko ostale članice ZAE vanj niso nikoli uradno pristopile. Ko je prišlo do združitve emiratov, je Abu Dhabi prenesel svoje članstvo na federacijo. Z vstopom v OPEC so si zagotovili stabilizacijo naftnih trgov, enakomerni dohodek za proizvajalce in primeren donos kapitala. Bruto domači proizvod ZAE se je tako iz leta v leto povečeval, kar lahko vidimo iz slike 3 (IMF, Country Report U.A.E., 2005).

Slika 3: Gibanje nominalnega BDP v letih 2004–2010 (v milijardah ameriških dolarjev)

Vir: IMF, Public Information Notice, Selected Macroeconomic Indicators, 2009.

ZAE je kljub vse višjemu BDP-ju imel zelo slab položaj, saj ni imel razvite nobene druge strategije, razen naftno industrijo, pa še pri tem je samo čakal na dan, ko ta neobnovljivi vir ne bo več dostopen. Gospodarstvo je odvisno od naftnih prihodkov, zato so bile države znane po visoki politični nestabilnosti. Z ekonomske plati so arabske monarhije vzpodbujale rast naftnih dohodkov in izvoz naravnih virov. ZAE ni vlagal v diverzifikacijo, zato tudi ni dosegel integracijo v globalno ekonomijo. Diverzifikacija je bila ključna, če se je želel rešiti odvisnosti od naftnega sektorja. Eden izmed razlogov, zakaj se integracija ne poveže v mrežo globalizacije in zakaj se ne diverzificira proizvodnja, je bil v njihovih voditeljih. Le-ti so se bali globalizacije, saj so bili mnenja, da bo to prineslo destabilizacijo v njihovo gospodarstvo. Bali so se prevelikega pritoka informacij od zunaj in s tem izgubo nadzora (DeNicola, 2005, str. 42).

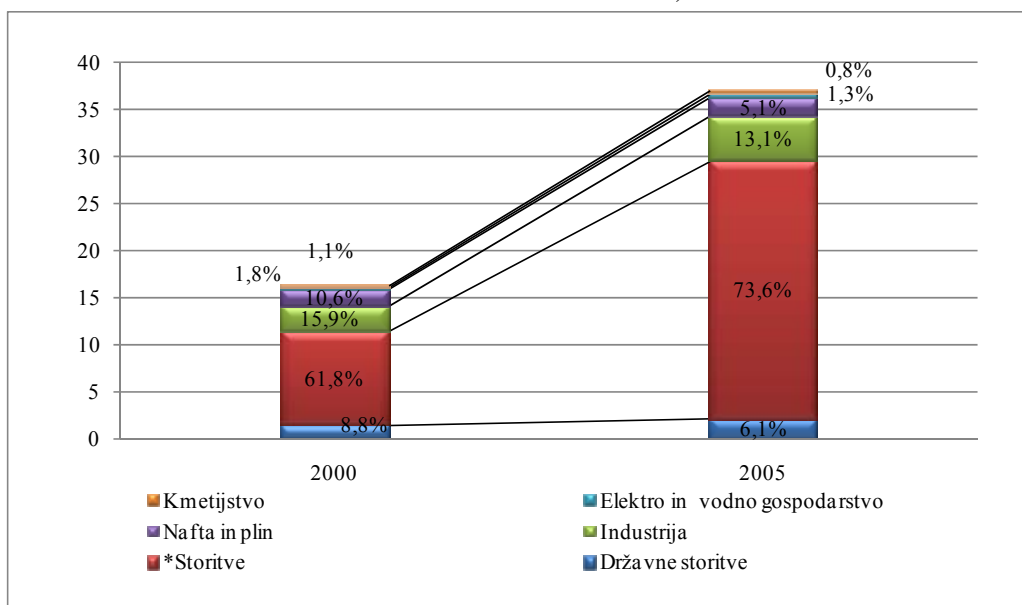
2.2. Gospodarski položaj Dubaja v preteklosti

Gospodarski položaj Dubaja je bil že v preteklosti boljši v večini pogledov kot pa v ostalih emiratih. Ustvarili so uspešno gospodarstvo, ki je skozi svoj razvoj temeljilo na diverzifikaciji strukture gospodarstva, za razliko od ostalih emiratov. Bruto domači proizvod Dubaja je sestavljen iz dve sklopov: naftnega (angl. oil-sector) in nenaftnega sektorja (angl. non-oil sector). V naftni sektor se stekajo vsi prihodki, pridobljeni od nafte in zemeljskega plina. V nenaftni sektor pa spadajo: kmetijstvo, industrija, storitve, trgovina, transport – skladiščenje - komunikacije, finančni sektor, nepremičnine, državne in ostale storitve (Abdelgalil, 2005).

Dubaju je z 20-letnim načrtom prestrukturiranja uspelo doseči neodvisnost od naftnega sektorja. Pospešeno so začeli z liberalizacijo v vseh sektorjih, pri čemer so imele glavno vlogo

prostotrgovinske cone (angl. free trading zone). Razvoj le-teh pa so vzpodbudili s hitro izgradnjo infrastrukture, pristanišč in poslovnih stavb. Največji razmah na področju prestrukturiranja se je zgodil v obdobju od leta 2000 do 2005 (Slika 4).

Slika 4: BDP Dubaja (v milijardah ameriških dolarjev), razdeljen po sektorjih (primerjava med letoma 2000 in 2005)

*Storitve: trgovina, transport, turizem in finance.

Vir: Dubai Strategic Plan 2015, 2007, str. 19.

Od leta 2000 pa do 2005 je gospodarstvo Dubaja dosegalo 13-odstotno letno stopnjo rasti, kar je še hitreje od Kitajske, Indije in Singapurja, ki veljajo za najhitreje rastoča gospodarstva sveta. Od leta 1999 naprej je nenaftni sektor rasel hitreje (8 odstotkov) kot naftni (5 odstotkov) (Dubai School of Government, 2008).

Leta 1975 je nenaftni sektor predstavljal 46 odstotkov BDP-ja, leta 2005 pa že 95 odstotkov. Iz slike 4 je razvidno, da največji odstotek BDP predstavlja storitveni sektor, kar 73,6 odstotka v letu 2005. Storitveni sektor je v tem obdobju beležil do 21-odstotno rast. Storitveni sektor bo tudi v prihodnosti glavni vzpodbujevalec gospodarske rasti in rasti BDP-ja. BDP je v letu 2000 znašal 16,1 milijarde ameriških dolarjev, v letu 2005 pa kar 37 (Slika 4) (Dubai Strategic Plan 2015, 2007, str. 19).

Ustaljen gospodarski položaj so dosegli, ko je nenaftni sektor dosegel več kot polovico celotne nominalne vrednosti BDP, s čimer so premagali tesno odvisnost od naftnega sektorja. Dejavniki, ki so bili ključni za to, so:

- Močan naftni trg, ki predstavlja vir financiranja investicij za diverzifikacijo. Iz leta 2004 na 2005 je prišlo do velikega porasta cene nafte za sodček (v letu 2004 je bilo za sodček treba odšteti 36,9 ameriškega dolarja, v letu 2005 pa 52,9 ameriškega dolarja) (United Arab Emirates Yearbook 2007). To je napolnilo državno blagajno, zato je vlada izvedla

veliko investicij na socialnem in fizičnem področju. Na ta način je želela vzpodbuditi ekonomsko aktivnost države.

- Stabilno makroekonomsko okolje, ki ga definirajo nizka stopnja inflacije, fiksni devizni tečaj in ugodna vladna politika.
- Razpoložljivost kapitala, odsotnost raznih omejitev pri pretoku kapitala in izredno visoka odprtost države. Pomembno vlogo pri tem imajo proste trgovinske cone, ki tujim podjetjem omogočajo delovanje v liberalnem okolju.
- Poceni delovna sila iz sosednjih arabskih držav in Indije (Adam B. Elhiraika & Annas H. Hamed, 2002).

Med emirati so velike razlike v razvitosti in predvsem velike strukturne razlike. Zelo bogat in celo v nekaterih pogledih najboljši ter zavidljiv gospodarski položaj ima emirat Abu Dhabi. V Abu Dhabiju prevladujeta predvsem pridobivanje in predelava nafte, kar 95 odstotkov BDP-ja je namreč odvisnega od naftnih prihodkov. Je deseti največji proizvajalec nafte na svetu. Gospodarska rast ima trend naraščanja. Od leta 2002 do 2005 je beležil 12-odstotno rast realnega BDP-ja. Najvišja gospodarska rast je bila leta 2004, kar 19,4 odstotka. BDP per capita je eden izmed najvišjih na svetu in je na tretjem mestu najbogatejših držav sveta (BDP per capita znaša 55,6 tisoč ameriških dolarjev). Prihodek od nafte vlaga v razvoj in ustanovitev pokrajine, primerne za kvalitetno življenje ter razvoj storitvenega sektorja. Največjo prednost Abu Dhabija pred ostalimi emirati in ostalim svetom prinaša kvalitetno življenje, ki ga uživajo prebivalci tega emirata. Abu Dhabi se nahaja na 30. mestu po Human Development Indexu (v nadaljevanju HDI). HDI se nanaša na izobraženost prebivalstva, pričakovano življenjsko dobo in kupno moč. Sektor energije, rudarstva in mineralov predstavlja 59 odstotkov v strukturi BDP. Nevarnost predstavlja le nihanje cen nafte, saj v veliki meri vpliva na njihov BDP. Glavni cilj v prihodnosti je doseči diverzifikacijo gospodarstva. Vzpodbuditi inovativnost, podjetništvo in konkurenčnost ter povečati kapitalsko intenzivnost in izvoz iz sektorjev, kjer ima konkurenčno prednost (Abu Dhabi Vision 2030 Objectives, 2008).

Tretji največji in najbogatejši pozicionirani emirat je Sharjah. Opazno rast beleži v sektorju gradbeništva in na področju razvoja infrastrukture. Največji delež v strukturi BDP-ja v letu 2005 predstavljajo nepremičnine, in sicer 15 odstotkov, sledijo industrija z 11 odstotki, trgovina in transport pa vsak s po 8 odstotki. Tako kot v Abu Dhabi in Dubaju je tudi v Sharjah kapitalna produktivnost večja od delovne produktivnosti. Ena enota kapitala proizvede 2,850 tisoč Arabian Emirates Dhars (v nadaljevanju AED) enot proizvodnje, medtem ko ena enota dela proizvede 711 tisoč enot AED proizvodnje (Abdulaziz, 2007, str. 15–20).

Ras al-Khaimah se nagiba k temu, da bi sledil Dubaju v strategiji gospodarskega razvoja. Načrti za prihodnost se nanašajo predvsem na nepremičninski sektor, infrastrukturo in turizem. Želi privabiti tuje investitorje, zato se ukvarja predvsem s tem, kako pripraviti dobro poslovno okolje. Nima veliko nafte, saj prevladuje industrijski sektor. Leta 1970 je začel s

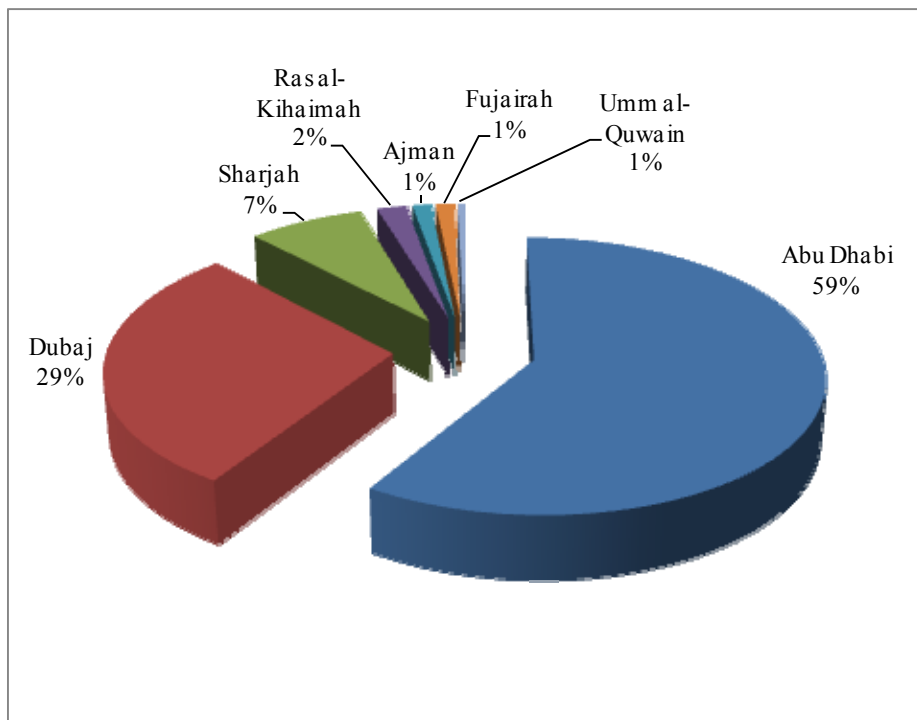
proizvodnjo cementa, danes pa je največji proizvajalec cementa v ZAE. Podjetje RAK Ceramics je eno izmed uspešnejših svetovnih podjetij. Proizvaja kar 5 odstotkov vse svetovne proizvodnje ploščic. V Ras al-Khaimahu ima sedež tudi podjetje Julphar. Julphar je svetovno znano farmacevtsko podjetje, delniška družba, ki je bila ustanovljena 1980. V letu 2009 se jim je prodaja povečala za 22 odstotkov glede na preteklo leto (povprečna rast prodaje v zadnjih petih letih je 5-odstotna). Cilj podjetja je postati vodilni v farmacevtski industriji (Julphar, Annual Report 2009). Ras al-Khaimah ima še veliko drugih surovin: apnenec, glino, kremenjak in druge naravne vire. Glede na to proizvaja še veliko keramičnega in gradbenega materiala. Poznan je še po kmetijstvu in ribolovu. Predvsem po perutnini in mlekarnah, jajcih in živalskem mesu (UAE Yearbook, 2009).

Ajman je emirat, ki nadaljuje svoj razvoj na podlagi tradicionalnega ribolova in trgovine z dateljni. Po površini je najmanjši med emirati. Svoj razvoj je nadgradil z ustanovitvijo proste trgovinske cone, ki je prinesla razmah industrije. S strani vodilnih v federaciji uživa veliko podporo, saj ti želijo, da bi tudi Ajman v bodoče postal pomembnejši gospodarski člen ZAE (Oxford Business Group, 2008). V drugi polovici leta 2008 so začeli graditi letališče Ajman International Airport, ki pa naj bi do leta 2011 prepeljalo 2 milijona potnikov letno. Poleg Dubaja je drugi emirat, ki ponuja 100-odstotno svobodno lastništvo nepremičnin (angl. freehold property). Pred tem je vlada imela v vsakem tujem podjetju 49-odstotno lastništvo. Večina investorjev prihaja iz Indije, Pakistana in Irana (Encyclopedia Britannica online, 2008).

Fujairah je po velikosti peti največji v ZAE. Prevladuje industrija cementa, rudarstvo in kamnoseštvo. Tu živijo predvsem domačini, ki so ustvarili svoja lastna podjetja in delujejo v storitvenem sektorju. Zelo pomembno vlogo ima prosta trgovinska cona, saj tudi Fujairah tujcem omogoča opravljanje dejavnosti pod svojim lastništvom. Fujairah ima dobro strateško lego za ladijski promet. Ima eno izmed vrhunskih naftnih skladišč na svetu (angl. bunker) in skrbi tudi za distribucijo nafte, ki jo proizvaja Abu Dhabi (Fujairah Government Portal).

Umm al-Quwain je priljubljen pri ljubiteljih ekstremnih športov ter znan po čistih plažah. Še vedno je pomembna panoga ribolov, vendar se po zaslugi prostotrgovinskih con razvija tudi industrija. V zadnjih letih je dosegel izjemen dosežek v razvoju cestne infrastrukture, gradbeništva in parkov. Ima najmanjši BDP (2,04 milijarde dolarjev v letu 2006) (Dubai City Guide).

Slika 5: Prikaz deležev BDP posameznih emiratov, kot % celotnega BDP-ja ZAE, za leto 2005

Vir: Dubai Chamber, UAE Macroeconomic Report, 2007.

Abu Dhabi in Dubaj sta ključna člana v celotnem BDP-ju ZAE. Abu Dhabi predstavlja kar 59 odstotkov celotnega BDP, Dubaj pa 29 odstotkov. Ostalih 10 odstotkov se razdeli med preostalih 5 emiratov, tako, kot je to prikazano na sliki 5. BDP Abu Dhabija je v tesni odvisnosti od naftnega sektorja, v nasprotju z Dubajem, saj le-ta z naftnim sektorjem pridobi le 5 odstotkov BDP. V Sharjah naftni sektor predstavlja 12 odstotkov BDP-ja, v Ras al-Khaimah 9 odstotkov, ostali trije emirati pa si delijo 2 odstotka BDP-ja, pridobljenega z nafto (Dubai Chamber, UAE Macroeconomic Report, 2007).

3. DEJAVNIKI GOSPODARSKEGA VZPONA

Gospodarska rast je proces povečanja proizvoda ali povečanja prihodkov na osebo. O gospodarskem razvoju pa govorimo, ko govorimo o povečanju blaginje ljudi. Za merjenje gospodarskega razvoja se uporabljajo kazalci, ki so predmet obravnave pri gospodarski rasti in še mnogi drugi: pismenost, povprečna življenjska doba, stopnja umrljivosti dojenčkov, velikost trga, strukturne spremembe, odprtost gospodarstva, zadovoljstvo ljudi itd. (Senjur, 2001, str. 137). Gospodarska rast se meri s pomočjo BDP na prebivalca in je odvisna od produkcijskih faktorjev ter njihove produktivnosti.

Obstajajo različne teorije in analize gospodarske rasti. Klasična, enostavna formula rasti govori o tem, da ključni faktor gospodarske rasti izhaja iz rasti akumulacije kapitala. Z večanjem kapitala in investicij se povečuje proizvodnja, s tem so večji prihranki in posledično

večanje kapitala (Sušjan, 2002, str. 2). Keynesianska teorija rasti izhaja iz agregatnega povpraševanja, bistvo rasti pa je v strukturi razdelitve in od tehnološkega napredka. Neoklasična teorija rasti zagovarja svobodno konkurenco, saj ta v tržnem gospodarstvu daje primerno družbeno in politično okolje, ki pa je glavni faktor za gospodarsko rast. Neoklasični model pa tudi napoveduje, da lahko nekatere države zelo hitro rastejo. Pri tem je potrebno poudariti, da se delo in kapital kot produkcijska faktorja hitro potrošita in ne moreta več veliko vplivati na hitro rast. Tu potem nastopi tehnološki napredek, ki dejansko še naprej omogoča rast (Senjur, 1993).

3.1. Oris gospodarskega vzpona

V nadaljevanju bom skozi različne makroekonomske kazalce prikazala gospodarski vzpon Dubaja. Zaradi lažje predstave in primerljivosti sem ponekod podala še podatke za ZAE. Kazalci, s katerimi sem orisala sliko gospodarskega vzpona Dubaja, so: BDP per capita, investicije, ravnanje s človeškimi viri, mednarodna menjava Dubaja ter inflacija.

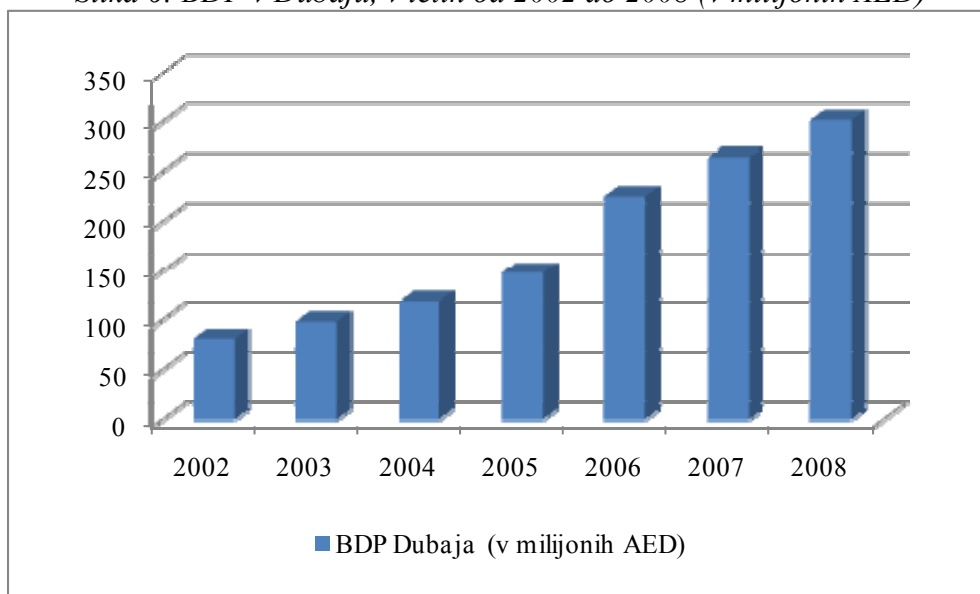
3.1.1. Bruto domači proizvod

Osnovna razlaga za bogastvo držav teoretiki pojasnjujejo s produkcijsko funkcijo. Produkcijska funkcija je odnos med outputom proizvodnega procesa in proizvodnimi dejavniki (delo, kapital). Ob popolni izkoriščenosti produkcijskih zmogljivosti in povečanju produkcijskih faktorjev se poveča tudi potencialni proizvod. Ob povečanju učinkovitosti in polni zaposlenosti se država premakne iz nižje na višjo transformacijsko krivuljo (Tajnikar, 2003). Posledično se državi poveča tudi prihodek, kar pa je cilj razvoja.

Ključni kazalec gospodarskega vzpona je BDP. Celotni BDP Dubaja beleži rast skozi vsa leta, spremembe so se dogajale tudi v strukturi BDP-ja. Iz leta 2004 na leto 2005 je bila rast večja zaradi že omenjenih velikih strukturnih sprememb ter močnega porasta cen naftnih derivatov. Po letu 2008 pa se je že poznal vpliv svetovne recesije.

Na sliki 6 je prikazan celoten BDP (naftni in nenaftni sektor) Dubaja skozi obdobje od leta 2002 do 2008. BDP ima skozi vsa obdobja naraščajočo tendenco.

Slika 6: BDP v Dubaju, v letih od 2002 do 2008 (v milijonih AED)

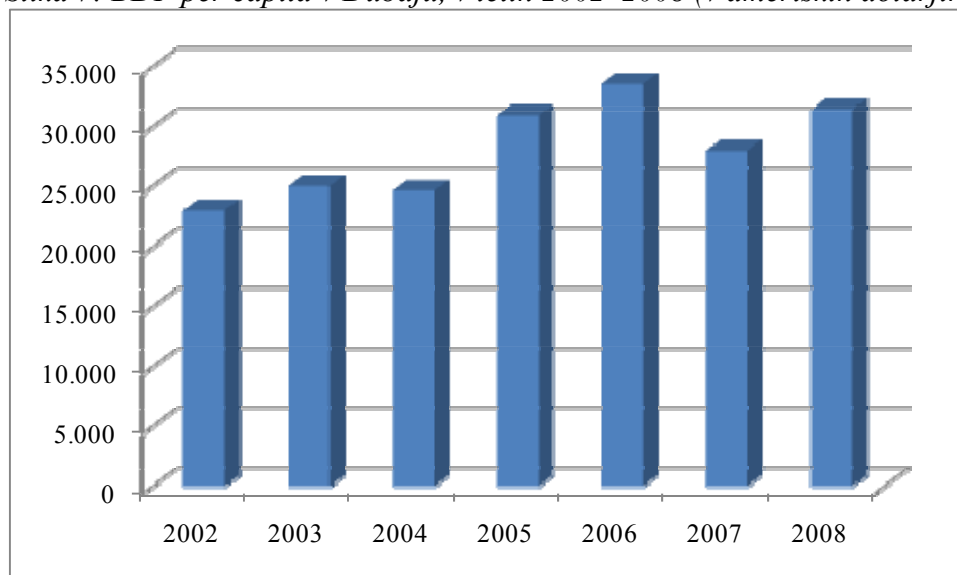

Vir: Dubai National Abstract, 2008.

Povprečna stopnja rasti BDP per capita v Dubaju je bila 6,1 odstotka, med letom 2000–2005 (Slika 7). Danes je BDP Dubaja primerljiv z vsemi ostalimi razvitimi državami sveta, kot sta Singapur (26.386 ameriških dolarjev per capita) in Hong Kong (25.493 ameriških dolarjev per capita) (Dubai Strategic Plan 2015, 2007).

Relativno majhna populacija (1.422.000 prebivalcev leta 2006) in velik dohodek sta Dubaj privedla do samega vrha glede na BDP per capita.

Slika 7: BDP per capita v Dubaju, v letih 2002–2008 (v ameriških dolarjih)

Vir: Colliers International UAE, Retail Snapshot Dubai, 2008.

3.1.2. Investicije

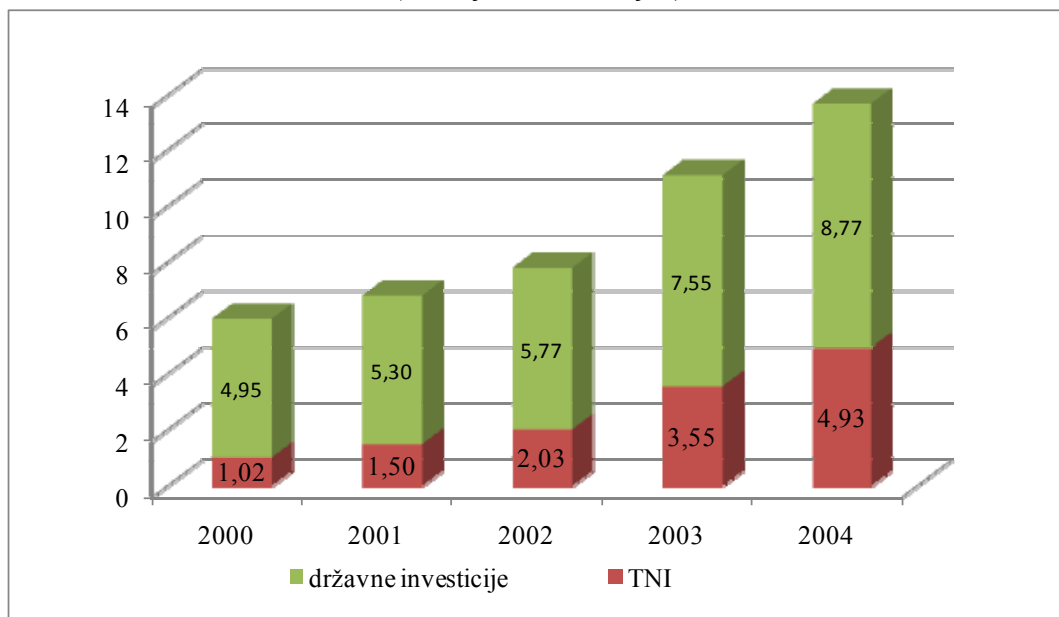
Investicije so eden izmed pomembnejših dejavnikov gospodarskega vzpona Dubaja. Sprva je predvsem država investirala in sicer največ v infrastrukturo. V letu 2000 je od 6 milijard dolarjev vseh investicij država investirala večino (4,95 milijarde dolarjev) (Slika 8). Ustanovitev dobrih prometnih povezav in podjetniškega okolja je bil začetek na poti do uspeha (Dubai Chamber, UAE Macroeconomic Report, 2007).

Posledica obsežnega vlaganja države je bil proračunski deficit. Od leta 2003 do 2005 so trte obrodile sadove in javnofinančni prihodki so se začeli povečevati, leta 2005 pa je ZAE prvič dosegel presežek v blagajni (ni vključen naftni sektor). Če vključimo še naftni sektor, ugotovimo bilančni presežek že od leta 1994 dalje. Leta 2004 je bil ta, na primer, 63 milijard AED. ZAE je namenil 15 odstotkov vseh izdatkov za vlaganja v razvoj (Dubai Chamber, UAE Macroeconomic Report, 2007).

Dubaj je ključni vzrok za nastali deficit v bilanci ZAE. V letu 2004 je deficit (brez naftnega sektorja) znašal 82 milijard AED, kar je 21 odstotkov celotnega BDP-ja ZAE. Na račun povečevanja izvoza in ponovnega izvoza se bilančni primanjkljaj zmanjšuje (Dubai Chamber, UAE Macroeconomic Report, 2007).

Poleg državnega financiranja so pomembni tudi zunanji viri financiranja. Med zunanje vire financiranja spadajo neposredne tuje investicije (v nadaljevanju TNI), donacije in denarne pomoči. TNI (angl. foreign direct investment) so začele postajati vse pomembnejši dejavnik v gospodarstvu ZAE in seveda Dubaja.

Slika 8: Tuje, domače in celotne investicije v Dubaju, v obdobju od 2000 do 2004 (v milijardah dolarjev)

Vir: Dubai School of Government, 2008.

Državna in tuja vlaganja so iz leta v leto naraščala, med letoma 2004 in 2005 kar za 13,4 odstotkov (Dubai Chamber, UAE Macroeconomic Report, 2007). Iz podatkov na sliki 8 je razvidno, da je leta 2000 od vseh investicij 83 odstotkov investirala vlada, medtem ko so se v letu 2004 državne investicije zmanjšale na 64 odstotkov. Z velikim dotokom prihodkov so samo še povečevali svoj kapital. Največje zasluge za to ima šejk Mohamed bin Rashid, njegovo brezkompromisno vodenje pa je Dubaj privedlo do prepoznavnosti v svetu. Vse je moralo biti največje in najdražje. Na takšen način je promoviral bogastvo svoje države in privabil številna tuja podjetja. Prva prostotrgovinska cona v Dubaju (angl. the jebel ali free trade - JAFZ) predstavlja davčno oazo za podjetja. Znotraj tega območja lahko korporacije izkoriščajo izjemno liberalni trgovinski režim, dobiček podjetij ni obdavčen, možen je tudi 100-odstotni transfer dobičkov in 100-odstotno povračilo kapitala (DeNicola 2005, str. 36). Leta 2008 je bilo v JAFZA registriranih 5.918 podjetij iz 120 držav. Delež tujih investicij se nenehno povečuje, tako je v letu 2004 dosegel že 8,8 milijarde ameriških dolarjev (Dubai Statistic Center, 2007).

TNI so se leta 2006 v primerjavi z letom pred tem povečale za 13,4 odstotka (Tabela 1). Za tuje vlagatelje sta v Dubaju najbolj privlačna sektorja storitve, še posebej hotelirstvo in restavracije (angl. hotels and restaurants), in finančni sektor. Ustanovili so finančno-investicijski sklad (angl. Dubai International Financial Centre), ki je bil ustanovljen leta 2004 z namenom, da privabi tuje finančne institucije. V letu 2006 je bil največji delež od vseh TNI investiran v finančni sektor, kar 35 odstotkov. Vendar tu velja omeniti, da Dubaj omejuje število tujih finančnih ustanov v državi, z namenom, da omeji odtok domačega kapitala iz države. V ta namen so uvedli 20-odstotni davek od dobička za tuje finančne ustanove, medtem ko so domače banke tega oproščene (Murn, 2007).

Največji neposredni investitorji v Dubaj so države iz Evrope in predstavljajo kar 80 odstotkov vseh tujih investicij v Dubaju. Med evropskimi državami je kar 44,9 odstotka vseh neposrednih investicij iz Velike Britanije. Tej sledijo Japonska, z 21,6 odstotka, Indija z 9,7 odstotka in Združene države Amerike z 6,3 odstotka (Dubai Statistic Center, 2007).

Tabela 1: Neposredne tuje investicije po gospodarskih sektorjih Dubaja, v letih 2005 in 2006 (v milijonih AED)

Sektorji	2005	2006	Delež v celotnih TNI (2006)
Kmetijstvo	16	13	0,03
Rudarstvo	1,098	1,302	3,07
Industrija	737	1,061	2,50
Vodno in elektro gospodarstvo	39	46	0,11
Gradbeništvo	13,239	14,652	34,50
Prodaja na deblo in drobno	7,939	8,696	20,50
Hotelirstvo in restavracije	3	38	0,09
Transport in prometne povezave	603	851	2,00
Finančno posredništvo in zavarovanje	12,931	15,025	35,40
Ostalo	830	780	1,80
SKUPAJ (bilijoni AED)	37,435	42,463	100,00

Vir: Dubai Statistic Center, 2007.

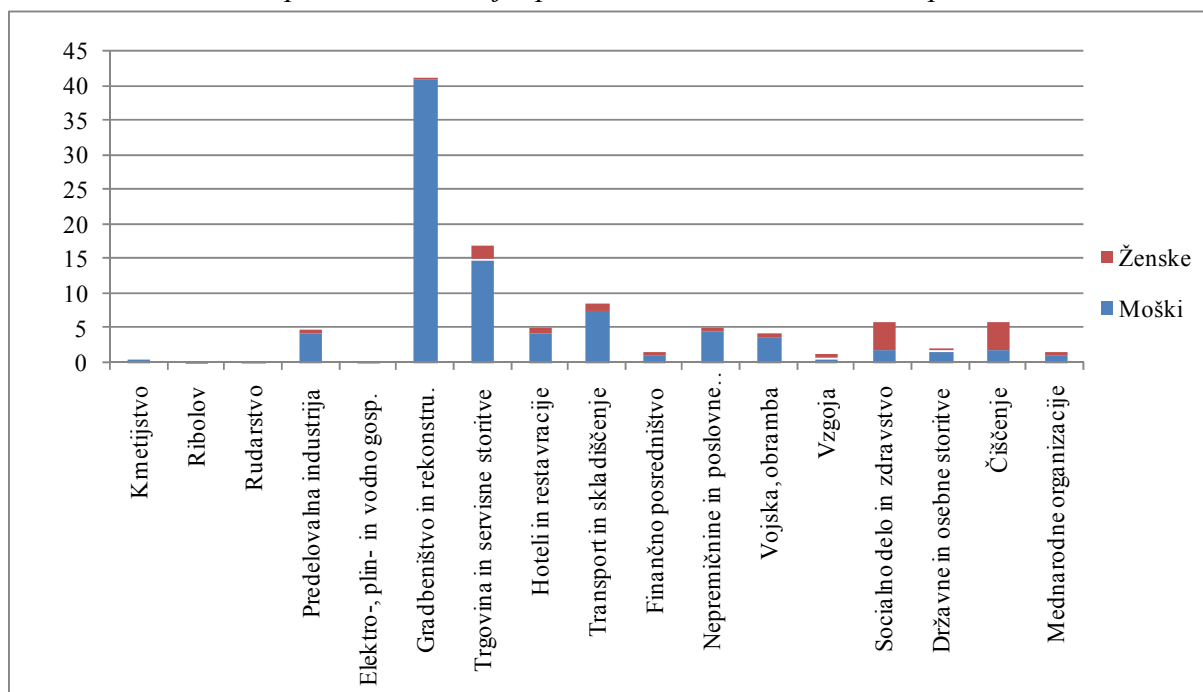
3.1.3. Ravnanje s človeškimi viri

Med pomembne pokazatelje gospodarskega razvoja spadata tudi ravnanje s človeškimi viri in izobrazbena struktura prebivalstva (Slika 9). Indeks HDI (angl. Human Development Index) pokaže, kako uspešno se v nekem gospodarstvu prepletajo ekonomski in socialni faktorji. HDI je sestavljen iz naslednjih dejavnikov: BDP per capita, pričakovane življenjske dobe in izobraženosti. Vrednost indeksa za ZAE je 0,9, kar pomeni visoko stopnjo razvoja (vrednost nad 0,8 je visoka stopnja razvoja) in je v svetovnem merilu na 35. mestu (Human development Report 2009 - HDI rankings).

Po statističnih podatkih World Economic Forum so ZAE na 32. mestu glede na kvaliteto izobraževalnega sistema (Global Competitiveness Report 2006, Country Profiles - UAE, 2006).

V letu 2005 je bilo od vseh prebivalcev (1.370.000) v Dubaju zaposlenih 848 tisoč prebivalcev. Od tega jih je kar 41 odstotkov imelo srednjo stopnjo izobrazbe, 39 odstotkov nizko stopnjo izobrazbe in 20 odstotkov visoko stopnjo izobrazbe. Brezposelnih je bilo 24.822 prebivalcev (1,31 odstotka). Od moške populacije jih je bilo 88 odstotkov delavno aktivnih, pri ženskah pa samo 12 odstotkov. Največ zaposlenih je v sektorju gradbeništva, kar 41 odstotkov (Slika 9) (Dubai Statistic Center, 2005).

Slika 9: Delež zaposlenih v Dubaju, po ekonomskih aktivnostih in spolu za leto 2005

Vir: Dubai Statistic Center, 2005.

Brezposlenost v letih pada. V letu 2009 je bilo brezposelnih samo še 11.152 prebivalcev (Dubai Statistic Center, 2009). Načrt za leto 2015 je povečati stopnjo visoko izobražene

delovne sile na 25 odstotkov. Pričakujejo, da se bo število zaposlenih povečalo na 1.730.000 (Dubai Strategic Plan 2015, 2007).

V ZAE je bila rast števila prebivalstva 3-odstotna, iz leta 2005 na 2006, dosegli so število 4,23 milijona prebivalcev. Moški predstavljajo večji delež (68,5 odstotka) populacije. V Abu Dhabiju živi 33,8 odstotka vse populacije ZAE, v Dubaju 32,4 in 19,4 odstotka v Sharjah. V Dubaju je leta 2006 živelo 1,038 milijona moških in 340 tisoč žensk. Leta 2006 je bilo največ prebivalcev zaposlenih v sektorju prodaje na drobno in debelo ter v storitvah vzdrževanja, skupno kar 18,2 odstotka vseh prebivalcev ZAE (IMF, UAE Country Report, 2006).

3.1.4. Mednarodna menjava

Mednarodna menjava sodi med pglavitne dejavnike gospodarskega razvoja. Temelji na načelu, da država izvažata panoge v katerih ima konkurenčno prednost ter uvažata produkte, kjer je podpovprečno produktivna (Senjur, 1993).

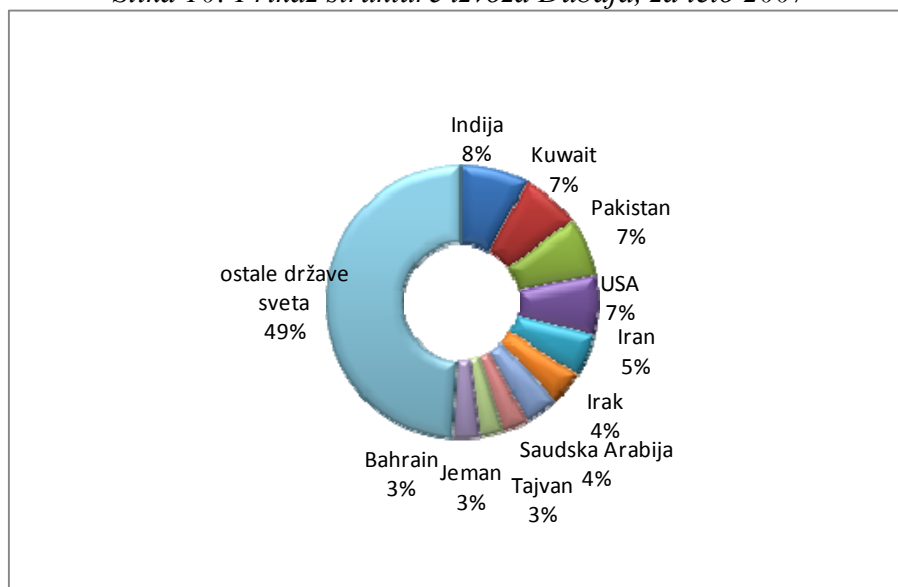
ZAE lahko ocenimo kot zelo odprto gospodarstvo, to nam pokaže tudi podatek da se nahaja na 2. mestu na lestvici uvoza in izvoza storitev (glede na delež v BDP) (Global Competitiveness Report 2006, str. 43).

Iz podatkov na sliki 10 je razvidno, da kar 51 odstotkov vsega izvoza Dubaj izvažata v 10 držav (v strukturo ni vključen ponovni izvoz, angl. re-export). V letu 2007 izvoz obsega 11,2 milijarde AED. Zelo velik delež pri izvozu predstavlja ponovni izvoz izdelkov, kar za 78,8 milijarde AED. Zato je še v tesnejši odvisnosti od 10 največjih trgovinskih partneric (23 odstotka ponovnega izvoza v Indijo, 15 odstotkov v Iran itd.). Izvažajo: aluminij (22 odstotkov), sladkor (6 odstotkov), nafta in minerali (6 odstotkov), biseri, kamni (5 odstotkov) itd. (New Export Markets of Dubai, 2007).

ZAE največ izvažata na Japonsko, kar 38 odstotkov od vsega izvoza, več kot polovica vsega izvoza pa je vezana na nafto in zemeljski plin (Global Competitiveness Reports 2009-2010).

V letu 2006 je Dubaj uvozil za 219 milijard ADE blaga in storitev. Največ je bilo strojev in mehanizacije, za kar 50 milijard ADE. Dubaj največ uvažata iz Japonske, Amerike in Kitajske. Uvažajo predvsem kapital, cement, hrano in nedokončane proizvode (Government of Dubai, 2007).

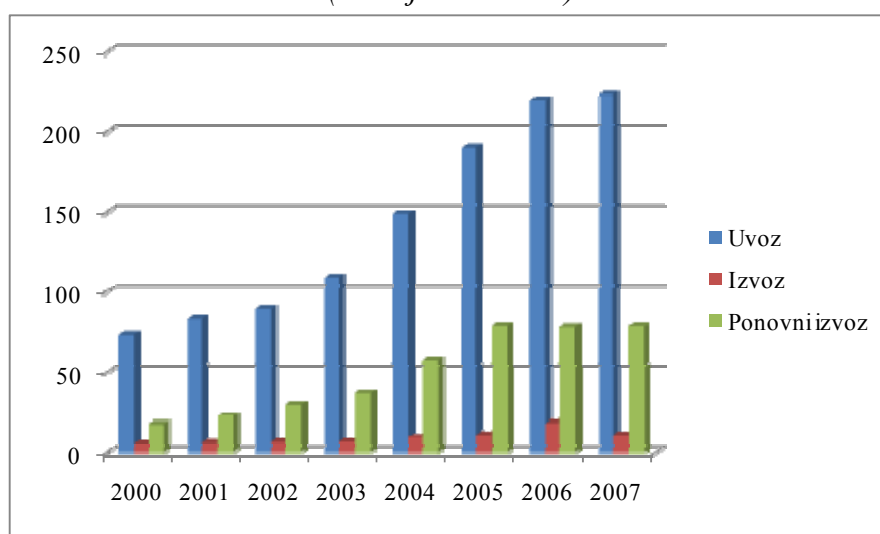
Slika 10: Prikaz strukture izvoza Dubaja, za leto 2007

Vir: New Export Markets of Dubai, 2007.

Skozi vsa leta je uvoz storitev in proizvodov večji od izvoza. Ravno tako naraščata izvoz kot ponovni izvoz izdelkov in storitev (Slika 11). V obdobju 2000–2003 je izvoz dobrin rasel s povprečno stopnjo 27 odstotkov, uvoz dobrin pa za 18 odstotkov. Izvoz in uvoz storitev sta povprečno rasla za 11 odstotkov. Če bodo želeli zmanjšati primanjkljaj, se bo moral izvoz približati uvozu. To je v Dubaju možno samo pri izvozu in uvozu storitev. Kljub bilančnemu deficitu so beležili gospodarsko rast. Odvija se proces, ko je gospodarstvo v fazi preoblikovanja strukture gospodarstva in razvijanja sektorjev, zato je potreben uvoz produktov in storitev iz tujih trgov. To potegne za seboj negativno stanje v bilanci. Ko dosežejo zadostno visok razvoj, začne gospodarstvo več izvažati kot uvažati, to pa prinese presežek v trgovinski bilanci (Abdelgalil, 2005).

Slika 11: Prikaz uvoza, izvoza in ponovnega izvoza Dubaja, v letih od 2000 do 2007 (v milijardah AED)

*Slika 10 prikazuje podatke, v katerih ni zajet naftni sektor.

3.1.5. Inflacija

Zelo pomemben makroekonomski pokazatelj stabilnosti in razvitosti gospodarstva je stopnja inflacije. Pomembno za gospodarski vzpon ob visoki gospodarski rasti BDP-ja je nizka stopnja inflacije. V Dubaju stopnja inflacije iz leta v leto narašča, kar bi znalo v prihodnosti predstavljati problem.

Temeljno merilo inflacije je indeks cen življenjskih potrebščin (Customer Price Index-CPI). CPI nam kaže spremembo cen dobrin in storitev, ki so zajete v reprezentativno košarico dobrin. Od leta 2001 CPI narašča, kar pomeni, da tudi življenjski stroški naraščajo konstantno (Tabela 2). Vzrokov za vse dražje življenje v Dubaju je več. V zadnjih letih sta ključna vzroka nihanje cen na naftnem trgu in vse višje cene hrane, kar je posledica svetovnega trenda gibanja cen hrane (Abdulaziz, 2007).

Tabela 2: Indeks cen življenjskih potrebščin (CPI)

	2001	2002	2003	2004	2005
CPI	2,75	2,93	3,19	5,02	6,21
Abu Dhabi	3,10	3,09	3,03	6,22	5,05
Dubaj	2,90	2,94	3,45	5,09	6,48
Sharjah	2,30	2,92	3,12	4,82	6,1

Vir: Abdulaziz, 2007.

Samo Dubaj ima stopnjo rasti CPI višjo od celotnega CPI ZAE, tako razkriva, da se cene najhitreje dvigajo v Dubaju. Največji porast cen je opažen v dejavnosti oddajanja nepremičnin (House Rent & Related House Items). V ZAE je bila leta 2007 stopnja inflacije leta 9,7 odstotka.

3.2. Konkurenčnost ZAE

Za konkurenčnost se uporabljajo različne definicije in različne metode merjenja. Zaradi razpoložljivosti podatkov in celovitosti analize bom za diplomsko delo uporabila podatke iz podatkovnih baz International Institute for Management Development (v nadaljevanju IMD) in World Economic Forum (v nadaljevanju WEF). Žal poročila obravnavajo samo ZAE kot celoto, ne pa posebej Dubaja. Zato bom predstavila podatke za ZAE, nato pa bom poskušala dopolniti sliko še s posameznimi podatki za Dubaj, ki sem jih pridobila iz drugih virov.

»World Economic Forum definira konkurenčnost kot merljivo sposobnost proizvodnje in trženja mednarodno konkurenčnih izdelkov in storitev na način, ki prebivalcem ob stalnem razvoju zagotavlja sprejemljiv življenjski standard.« (Tinta, 2006, str. 2). IMD pa konkurenčnost definira, kot set političnih, institucionalnih, kulturnih, socialnih in drugih sodobnih dimenzij tržnega okolja (The Global Competitiveness Report 2009-2010, str. 17).

Indeks Doing Business je indeks, s katerim Svetovna banka ocenjuje konkurenčnost nekega gospodarstva. Izračuna ga na podlagi desetih spremenljivk: čas, ki je potreben za ustanovitev podjetja, ravnanje z zaposlenimi, obdavčenost podjetij, pridobivanje kreditov itd. ZAE se nahaja na 47. mestu (Tabela 3). Najbolje je rangiran v postavki, ki se navezuje na registracijo lastništva (11. mesto) (World Bank, 2009).

FDI indeks zaupanja je indeks, ki kaže zaupanje tujih investitorjev v neko državo. Sestavi ga podjetje A.T. Kearny. ZAE spada med najbolj privlačne destinacije za tuje investicije (8. mesto). Dubaj se nahaja na 1. mestu najbolj privlačnih držav za investicije na Bližnjem vzhodu (AME info).

V tabeli 3 so prikazani različni indeksi, ki so jih izdelale različne organizacije. Ne glede na indeks in organizacijo, ki je izvedla raziskavo, lahko rečemo, da je v večini pogledih ZAE dobro umeščen. Mogoče malo izstopa indeks kvalitete življenja, vendar po najnovjših podatkih za leto 2009 Economist Intelligence Unit (v nadaljevanju EIU) ocenjuje, da je ZAE na 15. mestu od 160 držav, vključenih v raziskavo, in na 1. mestu na Srednjem vzhodu in v Severni Afriki (UAE Interact).

Indeks ekonomske svobode, ki ga sestavi Heritage Foundation, je niz obsežnih ekonomskih svobod iz področja: trgovinske politike, davkov, monetarne politike, svobode naložb in lastniške pravice. ZAE se je v letu 2009 nahajal na 54. mestu. Indeks je znašal 67,3 točke, kar je za 2,6 točke višje kot v preteklem letu (2008) in to zaradi reform, ki jih je ZAE nedavno izpeljal, predvsem na področju poslovne svobode (Heritage Foundation, Index of Economic Freedom 2009 - UAE).

Tabela 3: Rangiranje ZAE na različnih lestvicah konkurenčnosti (2005–2009)

Organizacije	Indeksi	Leto	Št. držav vključenih v raziskavo	ZAE
WEF	GCI	2008-2009	137	31
World Bank	Doing Business	2009	181	46
AT Kearny	FDI indeks zaupanja	2007	60	8
EIU	Indeks kvalitete življenja	2005	111	69
Fraser Institute	Indeks ekonomske svobode	2006	141	26
Heritage Foundation	Indeks ekonomske svobode	2009	179	54
Transparency International	Indeks zaznavanja korupcije	2009	180	35

Vir: Emirates Competitiveness Council.

Indeks zaznavanja korupcije je objavila mednarodna nevladna organizacija Transparency International. Indeks zaznava korupcijo, ki obstaja med javnimi uslužbenci in politiki. Organizacija opredeljuje korupcijo kot zlorabo javnega položaja za zasebno korist. ZAE se

nahaja na 35. mestu (Transparency International Organization, 2009). Kar nakazuje visoko prisotnost korupcije v državi.

WEF je izdelal indeks, s katerim lahko ocenjuje konkurenčnost, in sicer Global Competitiveness Index (v nadaljevanju GCI). GCI povezuje različne komponente, ki sestavljajo kompleksno celoto, kateri se reče konkurenčnost. Sestavljen je iz dvanajstih različnih komponent: institucije, infrastruktura, makroekonomska stabilnost gospodarstva, visoka izobraženost, blagovna učinkovitost trga, zdravje in primarna izobrazba, učinkovitost trga dela, velikost trga, finančna sofisticiranost, poslovna sofisticiranost, tehnološka berljivost in inovacije (The Global Competitiveness Report 2009–2010, str. 20). V obdobju 2008–2009 se je ZAE nahajal na 31. mestu, žal podatka samo za Dubaj ne objavljajo.

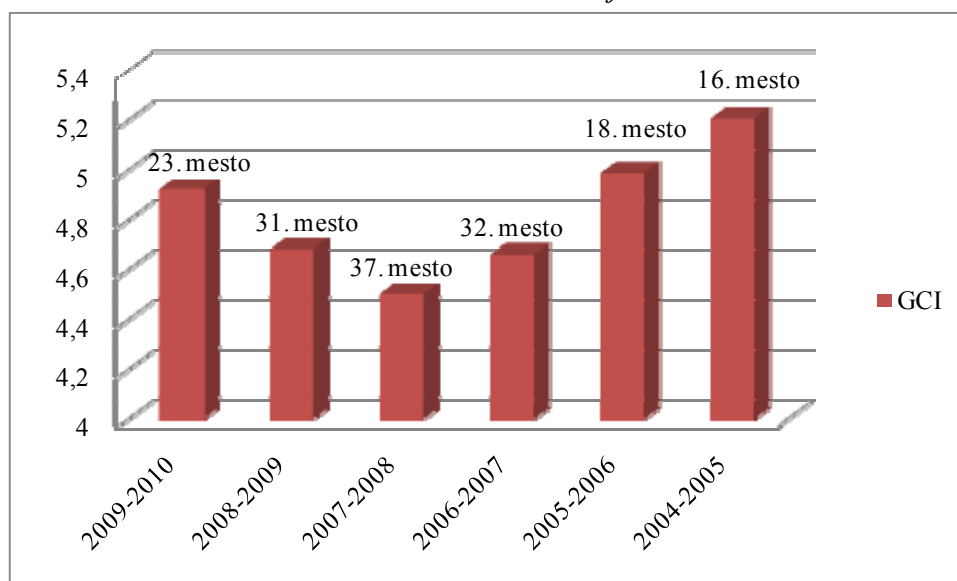
Tabela 4: Indeks dinamične konkurenčnosti (GCI)

Država	GCI 2009-2010
Švica	1. mesto
ZDA	2. mesto
Singapur	3. mesto
Švedska	4. mesto
Japonska	8. mesto
ZAE	23. mesto

Vir: The Global Competitiveness Report 2009-2010, str. 26.

Skozi GCI lahko razberemo, da se konkurenčni položaj ZAE v zadnjih nekaj letih konstantno izboljšuje (Slika 12).

Slika 12: GCI za ZAE, za obdobje 2005-2009

GCI 2009 je v komponenti makroekonomske stabilnosti malo nižji kot pretekla leta, vzrok za takšno stanje pa je v povečanju javnega zadolževanja in manjšem proračunskem presežku.

Takšen rezultat beleži večina držav, saj je to posledica svetovne gospodarske krize. Tudi padec cen nepremičnin je na finančnem trgu zaznamoval vse države. ZAE je v stebru finančnega trga padel iz 8. na 33. mesto. Morali bi več poudarka nameniti izobrazbi (višji stopnji izobrazbe in vzgoje), ker je kvantitativna stopnja nizka, nahaja pa se na 81. mestu. Glede na kvaliteto raziskovalnih institucij se nahaja na 53. mestu (The Global Competitiveness Report 2009–2010, str. 32).

Konkurenčnost gospodarstva je odvisna od produktivnosti delovne sile in dobrega poslovnega okolja. Kombinacija teh dveh faktorjev lahko omogoči rast podjetja in oblikuje privlačno okolje za investicije. Na delovnem mestu sta inovativnost in spretnost ključna dejavnika pri doseganju visoke produktivnosti. Iz tega razloga je bil leta 2003 ustanovljen Dubaj Competitiveness Council (v nadaljevanju DCC), ki skrbi za povečanje konkurenčnosti. Člani DCC so predstavniki emiratov, predsedniki zunanje trgovine, izobraževanja, minister za gospodarstvo itd. (Dubai Economic Council).

Ključne naloge DCC:

- Raziskave in razvoj: zadnjih nekaj let je Dubaj sinonim za visoko gospodarsko rast in uspešen poslovni svet med Zalivskimi državami. DCC izda Annual Competitiveness Report, ki je pomembno orodje pri poročanju in v nadaljevanju pomemben dejavnik pri sprejemanju pomembnih odločitev, saj vsebuje ključne podatke o konkurenčnem položaju Dubaja. To je eno izmed pomembnejših poročil DCC, poleg tega izdajajo še Dubai Competitiveness Observatory, Industry Specific Competitiveness report itd.
- Projekti: DCC pomaga sektorjem pri doseganju strateškega plana, ki so si ga zastavili v dubajskem strateškem načrtu (Dubai Strategic Plan 2015, 2007).
- Nacionalna in regionalna konkurenčnost: DCC je odgovoren za ustanovitev Competitiveness Learning Platform (v nadaljevanju CLP) za Srednjo Azijo. Aktivnosti CLP so: neodvisne analize in raziskave za ključne dejavnike konkurenčnosti, posrednik za dialoge in koordinacijo, kar zadeva internetnega objavljanja, širjenje izobraževalnih programov itd. (Dubai Economic Council).

Glede na poročanje Dubai Department of Economic Development (DED) je IMD uvrstil Dubaj na 17. mesto najbolj konkurenčnih gospodarstev sveta od 60. gospodarstev, vključenih v raziskavo, ki je bila izvedena leta 2005. Učinkovitost vlade je ena izmed najbolj uspešnih v svetu, in je na 9. mestu. Glede na davčno politiko se je Dubaj uvrstil na 1. mesto, glede politike zaposlovanja pa na 2. mesto. Glede na odzivnosti politike vlade na spremembe se je uvrstil na 3. mesto, na 4. mesto pa z upravljanjem z javnimi financami. Pravijo, da je to bolj konkurenčno gospodarstvo kot Japonska, Nemčija, Francija in Nova Zelandija in da velja za najbolj konkurenčno gospodarstvo v Srednji Aziji (Al Bawaba, 2006).

Svetovna banka je v svojem poročilu World Bank 2010 Business Report, zapisala, da je ZAE predvsem po zaslugi Dubaja pristal na 5. mestu po trgovanju preko mej. Od svojega 13. mesta

v lanskem poročilu (2009) so se v letošnjem letu naglo povzpeli, v oceno pa je bilo vključenih 183 svetovnih gospodarstev.

3.3. Analiza faktorjev vzpona: Swot analiza prednosti, slabosti, priložnosti in potencialnih groženj Dubaja

Swot analiza sistematično opredeli prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, s katerimi se podjetje sooča. Temelji na predpostavki, da učinkovita strategija maksimizira prednosti in priložnosti ter minimizira slabosti in nevarnosti.

3.3.1. Prednosti

Prednost Dubaja je sposobnost za sprejemanje hitrih odločitev. Dubaj je absolutna monarhija pod dedno oblastjo domačih vladarskih rodbin. Od leta 1833 mu vlada dinastija Al Maktoum, kjer ima glavno besedo šejk. Politične stranke niso dovoljene, tako so odločitve lahko hitro sprejete. Značilna so dolgotrajna vladanja določene dinastije, v povprečju do 23 let.

Zelo veliko prednost jim predstavlja naravni neobnovljivi vir, imenovan nafta. S prihodki od nafte so se ZAE povzpele med najbolj razvite države sveta, ustanovili so eno izmed uspešnejših gospodarstev sveta. Dubaj je denar vlagal in tako ustanovil infrastrukturo ter poslovno okolje, ki danes privlači številne tuje investitorje.

Med pomembnejše prednosti ZAE šteje varno okolje. Emirati so na 42. mestu na lestvici najbolj varnih držav na svetu (Global Peace Index, 2008). Imajo hitro in učinkovito policijo. Sodni sistem je učinkovit. Za turiste velja Dubaj za varno državo, seveda je pri tem treba upoštevati muslimanska načela.

ZAE je ustanovljen kot neodvisna država, ki ima svojo suverenost. Cilj je še naprej ohranjati neodvisnost, suverenost, varnost in stabilnost svojih podjetij, prav tako želijo zaščititi pravice ter svoboščine svojih državljanov. Zalivske države imajo dobro organizirano medsebojno sodelovanje. Šest držav je ustanovilo Cooperation Council of Arab States of the Gulf (v nadaljevanju GCC). GCC je bil ustanovljen leta 1981 in ga tvorijo naslednje države: ZAE, Savdska Arabija, Oman, Katar, Kuvajt in Bahrajn. Rešitve, ki jih sprejemajo, se nanašajo na: skupno carinsko unijo GCC, enoten notranji trg, razvoj tehnologije, informatike, poenotenje komunikacijskih poti in monetarno ter ekonomsko unijo (Murn, 2007).

Veliko prednost v svetu in med emirati Dubaju predstavlja svojevrstna, ter raznolika arhitektura. Dubaj s svojim atraktivnimi, prestižnimi hoteli, plažami, otoki v obliki palm ali sveta, smučiščem itd. predstavlja pravo priložnost sprostitev za turiste, željne zabave, raziskovanja in atraktivnih športov. Dubaj pokriva kar 70 odstotkov vseh hotelskih kapacitet v

ZAE. V letu 2005 je Dubaj beležil 6,1 milijona hotelskih turistov, njihov cilj pa je 15 milijonov (Murn, 2007).

3.3.2. Slabosti

Slabost, ki so jo povzeli, je negativna slika Srednje Azije, zaradi negativnih izkušenj s terorizmom.

Slabost za Dubaj in ZAE predstavlja podnebje ter suhoparna puščava. To pomeni veliko oviro pri kmetijstvu. ZAE ima 247.000 hektarov njiv (3 odstotke od celotne površine) in trajnih nasadov ter 305.000 hektarov skromnih pašnikov (3,6 odstotka pašnikov), katere umetno namakajo s podtalnico in vodo iz tovarn za razsoljevanje morske vode. Država s subvencijami vzpodbuja pridelavo hrane. Kar 85 odstotkov hrane je uvožene. Sami izvažajo dateljne (so na 5. mestu največjih izvoznikov na svetu) in povrtnine. Panoga ribištva se tradicionalno ohranja, dnevni ulov je 117.000 ton v letu 2007, vendar ta zaradi prekomernega lovljenja upada.

Kot slabost lahko omenim, da je v ZAE samo 20 odstotkov narodnega prebivalstva. Ostalo so delavci na začasnem delu in njihovi svojci. Pojavlja se problem, saj domača delovna sila (novopečeni diplomanti) zaradi velikega pritoka migrantov ostaja brez služb. Po podatkih World Migrant Stock je bilo leta 2005 kar 73 odstotkov migrantov v celotni populaciji ZAE (v svetovnem povprečju je 3-odstotni delež migrantov v celotni populaciji). Po ocenah IMF in Svetovne banke je nezaposlenost domače delovne sile velik problem tudi na splošno v arabskem svetu, to pa zaradi: nizke stopnje zaposljivosti žensk (18–25 odstotkov), nizke stopnje izobrazbene strukture itd. (World Migrant Stock, 2005).

Kot prednost sem že omenila, da Dubaj privablja številne investitorje in turiste. Dubaj predstavlja oazo infrastrukture, še posebej veliko je te na področju transporta, kar posledično povzroča onesnaževanje okolja.

Slabost Dubaja predstavlja majhnost. Gre za veliko razkošje, ki privablja vse več ljudi in investitorjev, vendar pa je Dubaj oaza sredi puščave. Vsaka širitev zahteva velik poseg v naravo in spremembo le-te.

Slabost Dubaja predstavlja omejenost izvoza na samo nekaj trgovinskih partnerjev, kar lahko prinese negativne posledice na gospodarstvo, saj lahko zaniha povpraševanje v trgovinskih partnericah.

3.3.3. Priložnosti

Z naraščanjem investicij narašča tudi priložnost za zaposlovanje, tako za domačine kot za emigrante. V čim večji meri želijo vključiti domačo delovno silo v gospodarstvo ter povečati ugled univerz in dotok tujih študentov.

Dubaj ima priložnost za povečanje ekskluzivnega trga z raznoliko ponudbo. Izkoristiti želijo nafto in zemeljski plin, dokler ga še lahko. Svojo strategijo nadaljnjega razvoj usmerjajo v nenaftni sektor. Izkoristiti želijo ugoden strateški položaj in postati vodilni finančni center. ZAE želi postati logistično-distribucijski center med Vzhodno Azijo, Evropo in Ameriko. Turizem bodo razvijali še naprej, po že začrtanih smernicah.

Dubaj predstavlja priložnost za tuje investicije. Prizadeva si še v prihodnje voditi politiko v smeri diverzifikacije gospodarstva, to pa pomeni velik in raznolik trg za tuje vlagatelje. Dubaj želi s tem utrditi svoj položaj v mednarodni konkurenci.

3.3.4. Grožnje

Veliko grožnjo Dubaju predstavlja konkurenca, znotraj (Abu Dhabi, Qatar) in zunaj regije (Singapur in Hong Kong). Z ozirom na to, da ima gospodarstvo Dubaja že visoko mejo absorpcije kapitala, bi vsako nespametno investiranje lahko privedlo do makroekonomske nestabilnosti, kar bi poslabšalo konkurenčni položaj.

Zelo veliko grožnjo predstavlja tudi izčrpanje naravnega bogastva. Naftnega vira naj bi bilo še za 30 let. V bistvu pa nafta predstavlja grožnjo oz. »prekletstvo«. V zadnjih desetletjih se je izkazalo, da države, ki imajo črni vir, imajo tudi visoko stopnjo revščine in nepismenosti, hkrati pa se soočajo z neučinkovitostjo države in avtoritativno vlado. Države so bile prepričane, da lahko visoki prihodki rešijo težave zadolževanja, vendar se je izkazalo v nasproti smeri. Pričela se je pojavljati korupcija, zadolženost zavira gospodarski razvoj, rentništvo itd. (DeNicola, 2005, str. 15).

Arabske države so na splošno izpostavljene veliki grožnji korupcije. Korupcija izvira iz političnega vrha, in sicer iz rentništva. To pomeni nezakonito opravljanje z gospodarskim okoljem in nezakonito prejemanje ekonomske rente. V arabskih državah se največja korupcija dogaja pri sprejemanju velikih podkupnin za izgradnjo naftnih rafinerij (Transparency International Corruption Perceptions Index, 2009).

Terorizem in vojna lahko negativno vplivajo na sliko o Srednji Aziji in ZAE. Omejeno je tudi delovanje medijev. Na splošno za islam velja, da je prepovedano investirati v podjetja, ki se smatrajo za nezakonita: medijska podjetja, ki širijo trače in pornografijo. Vendar se že čuti, da je vera v poslu vse manj prisotna. V Dubaju so ustanovili Medijski center (angl. Dubai Media City - DMC), kje so možne vse vrste komunikacije, tu imajo sedeže medijske in marketinške hiše, založništva, tiskarne itd. (Dubai World Media).

4. SMERNICE PRIHODNJEGA RAZVOJA

Smernice razvoja Dubaja bodo tudi v bodoče šle v smeri diverzifikacije gospodarstva, kljub finančni krizi, v kateri se je znašel tudi Dubaj. Nadaljevali bodo s strategijo prestrukturiranja, torej prihodke od nafte in zemeljskega plina bodo investirali v storitve, turizem, transport, finančništvo in gradbeništvo. Vzpodbujali bodo liberalizacijo gospodarstva in razvoj zasebnega sektorja ter podjetništva. Želijo si, da bi se država umaknila iz gospodarstva.

Vodstvo Dubaja je ustanovilo Izvršilni odbor (angl. The Executive Council), ki je pripravil strateški plan Dubaja (angl. Dubai Strategic Plan) za prihodnji razvoj. Plan zajema smernice za nadaljnji razvoj na ekonomskem in socialnem sektorju, infrastrukturo ter okoljski sektor, vladni sektor in varstvo ter pravičnost (Dubai Strategic Plan 2015, 2007). Velik poudarek nameravajo nameniti transportu in to vodnemu ter letalskemu, letalskim in vodnim družbam, saj želijo ustanoviti glavno prometno povezavo med Evropo in Južno ter Vzhodno Azijo (U.A.E Yearbook 2009). Poleg transporta nameravajo veliko pozornost nameniti še profesionalnim storitvam, turizmu, finančnim storitvam in gradbeništvu.

Cilji ekonomskega razvoja so:

- ✓ Ekonomska rast:
 - ohranjanje 11-odstotne letne realne rasti BDP-ja za nadaljnjih 10 let,
 - povečanje realnega BDP per capita na 44.000 ameriških dolarjev do leta 2015.
- ✓ Stopnjevanje delovne produktivnosti in razvojni sektor:
 - letno povečevanje delovne produktivnosti za 4 odstotke,
 - podpora inovacijam za razvoj novih sektorjev ter povečanje produktivnosti,
 - ustanovitev novega sektorja z močnimi konkurenčnimi prednostmi (Dubai Strategic Plan 2015, 2007).

Strategija za doseganje ciljev v Dubaju temelji na kombinaciji šestih sektorjev: trgovini, turizmu, transportu, gradbeništvu, storitvenem in finančnem sektorju. Sektorji so identificirani s trenutnim statusom, mednarodno konkurenčnostjo, z možnostjo razvoja in lokalne razpoložljivosti. Rast le-teh sektorjev je mogoča ob paralelni rasti:

- človeškega kapitala: pripraviti delovno silo na visoko stopnjo usposobljenosti in povečati motivacijo med zaposlenimi,
- produktivnosti: preoblikovati Dubaj v središče izvrstnosti s pomočjo večje produktivnosti ekonomskega sektorja in obdržati visoko produktivnost standardov,
- inovativnosti: spremeniti Dubaj v odmevajoče središče znanosti in tehnologije,
- normalnih življenjskih stroškov: zagotoviti si konkurenčni položaj v svetu z obvladovanjem stroškov življenja,
- kvalitetnemu življenju: ustvariti Dubaj, ki bo dober dom za sedanje in bodoče rezidente, z izboljšanjem blaginje in pomoč pri bolj zdravem življenju in polnem priložnosti in izbor,
- ekonomski politiki: vzpodbujati liberalizacijo trga,

- in dobre zakonodajne politike: usmeritev zakonodaje in predpisov Dubaja z najboljšimi mednarodnimi standardi in praktičnostjo (Dubai Strategic Plan 2015, 2007).

4.1. Letalstvo

Zgodovina letalstva v Dubaju se je začela julija 1937. Šejk Rašid je z razvojem letalske družbe postavil sodobne razvojne smernice. The Empire Flying Boats je v februarju 1938 naredil največ letov, po štiri v enem tednu. Z odprtjem drugega terminala leta 1998 se je začel uresničevati veliki načrt o ekspanziji letalstva v Dubaju, ki so ga zasnovali v letu 1997. Leta 2004 so zgradili še tretji terminal. V letu 2008 so odprli še terminal 4.

Dubai International Airport predstavlja sedež največje letalske družbe Emirates Airline na Bližnjem vzhodu od leta 2007. Družba je uvrščena med 10 najboljših letalskih družb na svetu, glede na prihodke, prevožene kilometre in število potnikov. Družba leti v 62 različnih držav na 6 različnih kontinentov (UAE Yearbook 2009).

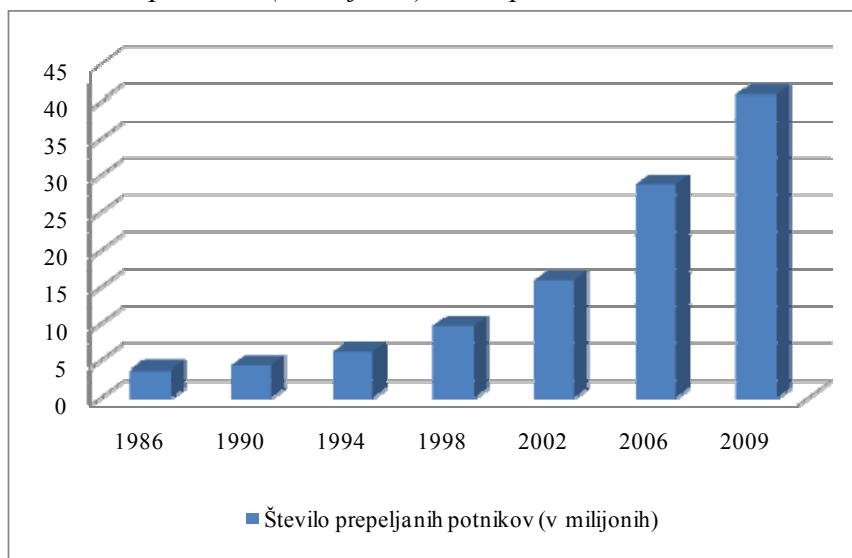
Slika13 prikazuje, kako se je število potnikov, ki so leteli z letalsko družbo Emirates Airline, močno povečevalo iz leta v leto. V letu 2009 je z njimi letelo že 40,9 milijona potnikov. Cilj do leta 2013 je doseči 70 do 80 milijonov potnikov.

Emirates Airline je ena izmed najhitreje rastočih in najbolj donosnih letalskih družb na svetu. Zaposluje približno 40.000 oseb. Emirates imajo 25-odstotno letno rast vse od svoje ustanovitve in v zadnjih osemnajstih letih niso zabeležili izgube (Emirates Airline, 2005).

To je tudi ena izmed najbolj inovativnih letalskih družb. Nenehno razvija in izboljšuje svoje storitve in kar se da najbolje služi svojim potnikom iz vsega sveta. Imajo svojo lastno bazo letal in celotno vzdrževalno linijo, ki podpira Boeing in Airbus. Bistvenega pomena za uspeh družbe je zaposlovanje visoko kakovostnih ljudi, ki bodo uživali življenje in delo v Dubaju (Fightglobal organization).

Letalska družba Emirates Airline si je ustvarila zelo dobro ime po vsem svetu. Takšen uspeh si je zagotovila s temeljno strategijo razvoja, ki jo bo tudi v prihodnosti uporabljala. Osnova strategije je kvalitetna kontrola potnikov. Za portfolijo strategije razvoja ima družba namen vlagati v razvoj letalsko-informacijske tehnologije. Korak naprej želijo narediti tudi na področju turizma, svojim potnikom pa želijo ponuditi različne turistične storitve (eHow).

Slika 13: Prikaz števila potnikov (v milijonih), ki so potovali z Emirates Airline (1986-2009)

Vir: Emirates Airline, 2005.

Prednost letalske družbe Emirates Airline je, da ima velika letala (angl. wide-body aircraft), letala s širokim trupom (premer trupa od 5 do 6 metrov in od 6 metrov dalje), v vrsti sedi od 7 do 10 potnikov, kar omogoča prevoz od 200 do 600 ljudi. To je veliko v primerjavi s tradicionalnimi letali, ki merijo v širino od 3 do 4 metre. Letala s širokim trupom se uporabljajo tudi za prevoz tovora. Prvotno so bila namenjena za udobno in razkošno prevažanje potnikov, vendar so hitro videli priložnost za dodatne sedeže in maksimizacijo prihodkov ter profita. Pojavila so se številna ugibanja o nedovoljenih prednostih pri pridobivanju goriva. Družba je odgovorila, da pridobiva gorivo pod enakimi pogoji kot vse ostale letalske družbe. To dokazujejo v letnem poročilu, in sicer kar 30 odstotkov vseh izdatkov predstavlja gorivo, kar je primerljivo z ostalimi (primerljivimi) prevozniki (Emirates Group, Annual report 2009–2010).

4.2. Turizem

Turistični sektor je eden izmed ključnih smernic prihodnjega razvoja. Dubaj je postal ena izmed najpomembnejši turističnih destinacij v svetu. Je prava turistična atrakcija za vse poslovneže, turiste in nakupovalce. V turistični sektor so že veliko investirali in v bodoče želijo nadaljevati s tem. Na rast v turističnem sektorju je v letu 2009 (podatki za prvo polovico leta) vplivala tudi gospodarska kriza. S krizo sta bila najbolj prizadeta nepremičninski in turistični sektor. Zasedenost hotelov je bila za 13 odstotkov manjša, prihodki na sobo pa so nižji za 35 odstotkov, najemnine so padle za 40 odstotkov (Izvoznookno, 2009).

Po poročanju BMI za leto 2007 je Dubaj obiskalo največ evropskih turistov, kar 32 odstotkov od vseh obiskovalcev Dubaja, na drugem mestu so Azijci (23 odstotkov). Pri tem 6,95

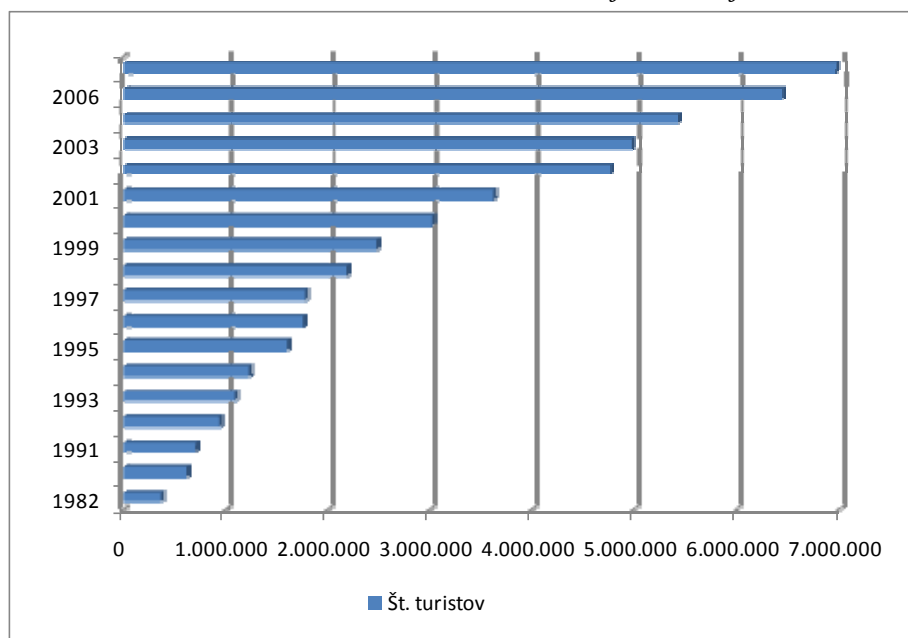
milijona turistov ostane v hotelih Dubaja, odstotek le-teh pa se iz leto v leto povečuje (približno za 8 odstotkov). V letu 2007 so hoteli v Dubaju beležili 81,4-odstotno zasedenost. Konec leta 2009 je Dubaj imel 352 hotelov in 43.419 postelj (UAE Yearbook 2009).

V namen dobre promocije in skrbnega načrtovanja razvoja turističnega sektorja so januarja 1997 ustanovili Ministrstvo za turizem in trgovino (angl. Department of Tourism & Commerce Marketing - DTCM). Poleg sedeža, ki ga ima v Dubaju, ima še 18 pisarn po svetu (London, New Yourk, Paris, Kitajska, Tokio itd.).

WEF je izdelal indeks The Travel & Tourism Competitiveness Report 2008, ki zajema konkurenčnost države z različnih področij turizma. Poročilo zajema emirate skupaj in ne posamezno. Glede na turistično poslovno okolje in infrastrukturo so se uvrstili na 27. mesto v svetovnem merilu. Kar zadeva varnost za turiste, so na 14. mestu. Na odličnem 5. mestu so z letalsko infrastrukturo (WEF, The Travel & Tourism Competitiveness Report, 2008).

Slika 14 prikazuje porast števila obiskovalcev v obdobju od leta 1982 do 2007. Število se je vsako leto povečevalo. Vzrok za to so pomembne turistične atrakcije. Gre za nekaj arhitekturno nenavadnih zgradb, zabaviščnih parkov, smučišče itd. Znani projekti so: stolpnica Burj Dubai, Palm Islands (otočja v obliki treh palm), The World (Svet), podvodni hotel Hidropolis, Dubai Marina itd.

Slika 14: Prikaz števila turistov, ki so obiskali Dubaj v obdobju od 1892 do 2007

Vir: EUI, 2006.

V prihodnosti imajo namen vlagati v razvoj turizma. Imajo že začrtane projekte, ki jih želijo uresničiti: Dubai sports City - Sports & outdoor World, največji most na svetu, Fontana Dubai, Vrteče stopnice, Arabsko rezilo, Dubai Grand Piramida, operna hiša itd. (Realty-

Network Association, 2008). S strategijo, da mora biti vse največje in najbogatejše, želijo še naprej zagotavljati čedalje večji obisk dežele.

Potencialno slabost turizma v Dubaju bi v prihodnosti predstavljalo to, da velja Dubaj za eno izmed najdražjih mest na svetu. Po indeksu iPod je bil v letu 2009 Dubaj uvrščen na 34. mesto. Za izdelavo indeksa so vzeli košarico dobrin in storitev ter izračunali, koliko časa bi bilo treba v določeni državi delati za takšen nakup (City Mayors Economic, 22. avgusta 2009, najdeno na spletni strani <http://www.citymayors.com/economics/usb-ipod-index.html>).

SKLEP

Dubaj je bil postavljen pred zahtevno preizkušnjo. Ali ostati v začaranem krogu odvisnosti od nafte ali pripeljati gospodarstvo do neodvisnosti od naftnega sektorja. V obdobju 2000–2006 so se dogajale ključne spremembe, ki so prinesle pozitiven rezultat. Dubaj je dosegel diverzifikacijo gospodarstva. Dosegli so neodvisnost BDP-ja od naftnega sektorja. Naftni sektor je v letu 2008 predstavljal samo še slabih 5 odstotkov BDP-ja. Proces se je začel z dobro načrtovanimi in sestavljenimi strategijami šejka Mohammeda bin Rashida Al Maktouma. Velika vlaganja naftnih prihodkov so se obrestovala.

Dubaj bo v bodoče vlagal v razvoj turizma, finančne in logistične storitve. Gospodarstvo ni več odvisno od naftnega sektorja. Z liberalizacijo so dosegli razvoj zasebnega podjetništva, država pa je navzoča samo še v naftnem sektorju. Pomembno vlogo so odigrale tudi prostotrgovinske cone in liberalni davčni sistem.

Mestece je postalo eno izmed pomembnejših turističnih atrakcij, ravno tako pomembna logistično-distribucijska mreža in pomembno poslovno središče. Cilj jim je postati eno izmed najbolj konkurenčnih gospodarstev sveta in dosežati gospodarsko rast v vseh sektorjih. Poleg tega želijo privabljati tuje investitorje in izobraženo delovno silo, ki bo v bodoče ključni motor za zagotavljanje razvoja.

LITERATURA IN VIRI

1. Abdelgalil, E. (2005). *Dubai Macroeconomic Report*. Najdeno 4. junija 2010 na spletnem naslovu <http://web2.dubaichamber.ae/pdf/reports/Dubai-Macroeconomic-Report.pdf>
2. Abdulaziz, I. (2007). *UAE Macroeconomic Report*. Najdeno 15. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.arabrulEOFlaw.org/compendium/Files/UAE/103.pdf>
3. Abu Dhabi Policy Priorities. (2008). *Abu Dhabi Vision 2030 Objectives*. Najdeno 17. junija 2010 na spletnem naslovu <http://gsec.abudhabi.ae/Sites/GSEC/Content/EN/PDF/Publications/economic-vision-2030-section-1,property=pdf.pdf>
4. Adam B. Elhiraika & Annas H. Hamed. (2002). *Explaining growth in an oil dependent economy the case of the United Arab Emirates*. Najdeno 15. maja 2010 na spletnem naslovu http://web.dcci.ae/LibNewsLetter/EN/EN_March08/UAEfinalstudy.pdf
5. Al Bawaba. (4. junij 2006). *Economies Competitiveness Report 2005*. Najdeno 24. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www1.albawaba.com/en/news/ded-imd-report-2005-ranks-dubai-17th-amongst-most-competitive-economies-worldwide>
6. AME info (2. februarja 2010). *FDI indeks zaupanja, Dubai*. Najdeno 10. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.ameinfo.com/222892.html>
7. Bratož, P. (2003). *Značilnosti pogajanj v arabskem svetu (diplomsko delo)*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
8. City Mayors Economic. (22. avgusta 2009). *IPon Index 2009*. Najdeno 19. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.citymayors.com/economics/usb-ipod-index.html>
9. Colliers International UAE. (2008). *Retail Snapshot Dubai*. Najdeno 15. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.colliers-me.com/Files/services/11.pdf>
10. Country Profile. (2007). *United Arab Emirates*. Najdeno 5. maja 2010 na spletnem naslovu <http://lweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/UAE.pdf>

11. DeNicola, C. (2005). *Dubai's political and economic development: An oasis in the desert?* Williamstown Massachusetts: Williams College. Najdeno 2. novembra 2009 na spletnem naslovu <http://library.williams.edu/theses/pdf.php?id=48>
12. Dežele in ljudje. (1997). *Severna Afrika in Arabski polotok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
13. Dubai Chamber. (2007). *New Export Markets for Dubai*. Najdeno 5. maja 2010 na spletnem naslovu <http://web2.dubaichamber.ae/pdf/reports/New-Export-Markets.pdf>
14. Dubai Chamber. (2007). *UAE Macroeconomic Report*. Najdeno 8. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://web2.dubaichamber.ae/pdf/reports/UAE-Macroeconomic-Report.pdf>
15. Dubai City Guide. *Umm Al-Quwain City Guide*. Najdeno 12. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.dubaicityguide.com/uaq/>
16. Dubai Economic Council. *Dubai Competitiveness Council*. Najdeno 25. junija 2010 na spletnem naslovu: http://www.dec.org.ae/affiliated-agencies/About_DCC_Eng.pdf
17. Dubai Government Portal. (2007). *Dubai Strategic Plan 2015*. Najdeno 12. marca 2010 na spletnem naslovu <http://egov.dubai.ae/opt/CMSCContent/Active/CORP/en/Documents/DSPE.pdf>
18. Dubai National Abstract. (2008). *Economic Report*. Najdeno 5. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.economy.ae/Arabic/EconomicAndStatisticReports/EconomicReports/Documents/National%20Abstract-Ar/National%20Abstract%202008.pdf>
19. Dubai School of Government. (2008). *The Dubai Experience of Government Innovation*. Najdeno 17. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.innovations.harvard.edu/cache/documents/1030/103011.pdf>
20. Dubai Statistic Center. (2005). *The Economic characteristics population*. Najdeno 28. avgusta na spletnem naslovu http://www.dsc.gov.ae/Publication/The_Economic_characteristics_population.pdf
21. Dubai Statistic Center. (2007). *Foreign Direct Investment-Dubai Emirate*. Najdeno 5. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.dm.gov.ae/PortalResources/DMEGOV/OSI/webreports/FDI07Eng.pdf>

22. Dubai Statistic Center. (2009). *Unemployed*. Najdeno 25. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.dsc.gov.ae/Reports/DSC_LFS_2009_03_02.pdf
23. Dubai Statistic Center. (2010). *Economic Development Statistics*. Najdeno 19. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://dsc.gov.ae/EN/Pages/EconomicDevelopmentStatistics.aspx>
24. *Dubai World Media*. Najdeno 31. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.dubaiworldmedia.net/2009/10/73331502.html>
25. eHow. (2010). *Strategija Emirates Airline*. Najdeno 18. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.ehow.com/way_5655884_functional-level-strategies-emirates-airlines.html
26. Emirates Airline. (2005). *The Hub of the World*. Najdeno 30. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.donsull.com/downloads/hub_of_the_world.pdf
27. *Emirates Competitiveness Council*. Najdeno 24. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.ecc.ae/en/02_uae_current_standing.html
28. Emirates Group. (2010). *Annunal Report 2009-2010*. Najdeno 18. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.theemiratesgroup.com/english/facts-figures/annual-reports.aspx?TYPE=ANNUALREPORT>
29. Encyclopedia Britanica online. *Ajman*. Najdeno 25. junija 2010 na spletnem naslovu www.britannica.com/EBchecked/topic/11273/Ajman
30. Energy Information Administration (EIA). (2009). *Country analysis briefs*. Najdeno 4. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.eia.doe.gov/cabs/UAE/Full.html>
31. Flightglobal organization. (2010). *Emirates Airline & Group*. Najdeno 5. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.flightglobal.com/jobs/organisation/organisationprofile.aspx?id=250008530>
32. Fujairah Government Portal. (2010). *Fujairah economy*. Najdeno 25. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.fujairah.ae/english/aboutfujairah.php>

33. Global Competitiveness Report. (2006). *Country Profiles-UAE*. Najdeno 6. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.weforum.org/pdf/Global_Competitiveness_Reports/Profiles/UAE.pdf
34. Government of Dubai. (2007). *Dubai's external direct trade statistics 2006*. Najdeno 20. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.dubaitourism.ae/Portals/0/Statistics%5CTradeStatistics/A001%20Dubai%20Trade%20Statistics%202006.pdf>
35. Gulf Pharmaceutical Industries. (2009). *Julphar Annual Report*. Najdeno 28. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.julphar.net/Annual%20Report.htm>
36. Heritage Foundation. (2010). *Index of Economic Freedom 2009*. Najdeno 12. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://www.heritage.org/Index>
37. International Monetary Fund (IMF). (2005). *Country Report U.A.E.* Najdeno 27. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/ns/search.aspx>
38. International Monetary Fund (IMF). (2006). *Country Report U.A.E.* Najdeno 27. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2006/cr06257.pdf>
39. International Monetary Fund (IMF). (2005). *Public Information Notice, Selected Macroeconomic Indicators 2005*. Najdeno 28. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/np/sec/pn/2010/pn1020.htm>
40. Izvoznookno. (2009). *Pregled gospodarskih gibanj*. Najdeno 31. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Zdruzeni_arabski_emirati/Pregled_gospodarskih_gibanj_1261.aspx
41. Krušič, M. (1997). *Severna Afrika in Arabski polotok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
42. Murn, M. (2007). *Ekonomska prihodnost z nafto bogatih držav Arabskega polotoka* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta-diplomsko delo.
43. Neubauer, N. (2005). *Svetovna geografija*. Ljubljana: Prešernova družba.

44. Qxford Business Group. (2008). *Country Intelligence Reports: Emirates: Ajman*. Najdeno 1. junija 2010 na spletnem naslovu <http://oxfordbusinessgroup.com/publication.asp?country=63>
45. Realty-Network Association (Realtyana). *Dubai economic growth*. Najdeno 22. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.realtyna.com/dubai_real_estate/dubais-economic-growth-report.html
46. Realty-Network Association (Realtyana). *Projekti prihodnosti*. Najdeno 18. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.realtyna.com/dubai_real_estate/dubai-future-projects.html
47. Senjur, M. (1993). *Gospodarska rast in razvojna ekonomika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
48. Senjur, M. (2001). *Makroekonomja*. Maribor: Univerzitetna knjižnica Maribor.
49. Slovenski pravopis. (2007). Ljubljana: Založba ZRC.
50. Statistic Center of Abu Dhabi. (2009). *Statistical Yearbook of Abu Dhabi*. Najdeno 2. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.scad.ae/English/01.pdf>
51. Sušjan, A. (2002). *Teorija ekonomske rasti-klasična, neoklasična, keynesianska*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
52. Tajnikar, M. (2003). *Mikroekonomija 2*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
53. Tinta, (2006). *Analiza konkurenčnosti Slovenije po Porterjevem modelu* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
54. Transparency Organization. (2009). *Transparency International Corruption Perceptions Index*. Najdeno 20. julija 2010 na spletnem naslovu http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table
55. *UAE Interact*. Najdeno 25. junij 2010 na spletnem naslovu <http://www.uaeinteract.com>
56. *UAE Trading Economics*. Najdeno 10. aprila 2010 na spletnem naslovu www.tradingeconomics.com
57. United Arab Emirates Yearbook. (2007). *Economic Development*. Najdeno 15. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.docstoc.com/docs/2459651/Economic-Development/>

58. United Nations Development Programme (UNDP). *Human Development Report 2009 - HDI rankings*. Najdeno 15. avgusta 2010 na spletnem naslovu <http://hdr.undp.org/en/statistics/>
59. *U.A.E. Yearbook*. (2009). Najdeno 5. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.uaeinteract.com/uaeint_misc/pdf_2009/
60. Vision of humanity. (2008). *Global Peace Index*. Najdeno 15. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.visionofhumanity.org/gpi-data/#/2008/scor/AE/detail>
61. World Bank. (2009). *Doing Business Report*. Najdeno 12. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.doingbusiness.org/Documents/FullReport/2009/DB_2009_English.pdf
62. World Economic Forum. *Global Competitiveness Reports*. Najdeno 7. maja 2010 na spletnem naslovu <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/PastReports/index.htm>
63. World Economic Forum. *The Global Competitiveness Report 2009-2010*. Najdeno 5. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.ft.com/cms/6a14d298-9c67-11de-ab58-00144feabdc0.pdf>
64. World Economic Forum. (2008). *The Travel & Tourism Competitiveness Report*. Najdeno 25. julija 2010 na spletnem naslovu <http://www.weforum.org/pdf/TTCR08/Rankings.pdf>
65. *World Migrant Stock*. (2005). Najdeno 5. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://images.gmanews.tv/html/research/2007/12/world_migration_report_2005.htm
66. Združenje manager. *Arabski svet*. Najdeno 10. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.zdruzenje-manager.si/si/>